

ГАЛЕРІЯ

(Нарис)

Бистрі коні б'ють копитами засніжену дорогу. Шелестить під залізними полозками саней скрипучий сніг. Морозяне повітря обдає обличчя інженера Сазикіна і на його смушевій шапці лягає густим шаром холодна наморозь.

До Смокової станції першого підйому мчать коні. Зустрічає інженера старший майстер Йосип Антонів, не поспішаючи підходить до саней і в міцній постаті його, зодягнений у теплий козушок, шапку й повстяники, відчувається впертість і незламна сила.

Приємно дивитися й слухати літнього сибіряка, коли розказує він про якусь добре й швидко зроблену роботу на будівлі. Веселими тоді стають йому очі і радість його, як у дитини,—така одверта й помітна для всіх. Сьогодні Антонів чомусь підходить мовчки, і не міг не помітити інженер неспокою на обличчі майстра.

— Це добре, що ви приїхали. Нещастя в нас, Сергій Іванович. Рівень води в Томі коливається, знову залило нам котлован. Всі робітники в мене там... з ночі працюють, та сьогодні ми зашрубуюмо стіни й почнемо заливати бетоном.

— Воду викачали? Гаразд, я прийду згодом подивлюсь—і вкотре інженер Сазикін не зайшов до копані. Обминаючи дерев'яний барак, він іде берегом до річки Томі.

Не розумів Йосип Антонів інженера, але добре помітив на його зосередженому обличчі якусь незвичайну турботливість, дивну, не властиву йому нервовість в руках, і довго дивився, як висока постать Сазикіна, коливаючись від ходи, втоптувала незайманий сніг, залишаючи на ньому протопи.

Заморозили люті морози швидко й чисту течію сибірської ріки. Вкугала зима глибокими снігами широке русло.

Зупиняється інженер Сазикін проти крутого берега, що за ним, зриваючись, лягла рівнина, вкрита топольовим гаєм.

Інженер Сазикін витягає синю кальку, уважно й довго розглядає накресленого на ній проєкта.

Антонів стоїть коло бараку й слідує за інженером. Непомітно підходить до майстра коваль Кожем'якін. Широка долоня його по-дружньому падає на плече.

— Чому не працюєш?

Мовчки показує Антонів на білий беріг.

— Навіть до копані не зайшов. Чи в пляні яка неув'язка, чи проєкт зроблено невірною—перевіряти пішов.

Коваль Кожем'якін прижмурює повіки, кілька секунд мовчки дивиться поперед себе й так же мовчки простує до кузні. Йосип Антонів залишився чекати інженера.

На кілька хвилин зайшов Сергій Іванович до копані. Оглянувши його метким оком, відразу помітив неполадок.

— Цю стіну закріпити треба краще. Шрубами її візьміть густіше й заливajte бетоном.

Інженер Сазикін не довго сьогодні залишався на будівлі. Знову коні топчуть копитами сніг і вітер від швидкої їзди рум'янить щоки. Густіше лягає на комір і шапку наморозь.

Увечері в кабінеті начальника будівництва відбувалася технічна нарада. Розглядали проєкта, що його надіслало московське правління «Водоканал-строй». Для Кузнєцького металургійного гіганта потрібно давати води 3.300 літрів щосекунди. Це становить 24 мільйони відер на добу. Крім цього, нове місто вимагає для своїх потреб 180 літрів щосекунди або 400.000 відер на добу. Воду можна взяти з Томі, коли через всю широчінь річки вирити траншею і на дно її опустити трубу-галерею завдовжки 220 метрів, а для цього, за московським проєктом, намічалось насипати з гравію «поперек річки» дамбу, що мала б завширшки 30 метрів і була б підвищена на один метр над рівнем води. На ній передбачали поставити кран-екскаватор—«дерік» і ним вичерпувати з дна Томі ґрунт, аби потім укласти галерею.

Щоб вичерпати за таким способом 10.000 кубометрів гравію (а це підраховано точно), потрібно встановлювати дерік на дамбі не менше двадцяти разів. Це забрало б 200 робочих днів і вартість робіт по кошторису водосмокової станції становила б 220 тисяч карбованців.

А воду кузнєцькому гігантові треба дати скоріше. Будівля мусить бути дешевша й не така складна. Американська консультація цього проєкта була відхилила. Американські інженери запропонували збудувати на протилежних берегах спеціальні бангги, протягнути між ними линву, що по ній на роліках за допомогою коловороту повинен рухатися ківш-скрепер, вичерпуючи з дна ріки гравій.

Після детального розгляду виявилась повна непридатність цих споруд. Для того, аби тримався ківш, потрібно протягнути незвичайної товщини линву, довжиною на півкілометра. Така линва мусила розірватися, навіть від власної ваги.

Тоді інженер Сазикін запропонував сміливий і оригінальний проєкт, що забезпечував швидку подачу води, здешевлював витрати смокової станції майже вдвоє і особливо приваблювала простота, з якою можна було уникнути складності попередніх проєктів.

— Правда, цього способу не знає гідротехніка, але наука мусить іти вперед, підкріплюючись практикою. Цим методом, я певен, можна одержати за мінімум часу максимальні наслідки.

Складними розрахунками з вищої математики інженер Сазикін доводив можливість виконати свій проєкт.

Але деякі інженери дивилися на це скептично.

— Ґрунт ви будете вичерпувати грейфером деріка?

— Так.

— На чому ж ви його поставите, коли радіус діяння деріка всього п'ятнадцять метрів?

— Я спробую цей радіос збільшити до 220 метрів. Заставляю працювати грейфер налюбій відстані—сказав Сазикін.

Інженери засміялися.

Остаточне розроблення проекту все ж таки було доручено радянському інженерові Сазикіну.

І перша ніч, хвилююча й невтомна, пролетіла швидко. Інженер Сазикін відчував велику відповідальність за доручену йому роботу, але інженер, що виріс в оточенні своєї робітничої класи, викував у собі упертість, сміливість і волю.

Були ночі морозяні й холодні. Були ночі глухі, забойні, коли лютувала сибірська метелиця й шелестіла крижаним шелестом у вікнах нового будинку—однаково світилися двоє вікон в кабінеті інженера.

Майже щовечора приходив прораб Ліберт і над столом, вкритим проектами, працювали обое. Ночі без сна, без потрібного відпочинку клали втому й блідість на обличчя Сазикіна.

Жартують з нього старі спеціалісти, зарані пророкуючи невдачу. Хтось, навіть, намалював дружнього шаржа до стінної газети, де так само висміювали сміливість сазикінського проекту, що «безумовно потерпить аварію».

Інженер Сазикін читав замітку і сміявся. Не раз запитували його «колеги»:

— Як посувається справа?—і в багатьох з них помічав Сергій Іванович приховану посмішку, а один з американських інженерів свої побоювання висловлював прямо:

— Ви ще молодий інженер. Ви мусите зрозуміти, що це божевільний проект. Таких метод не знає гідротехнічна практика всього світу. Чи не краще було б вишукати якісь інші способи, надійніші?

Але серед інженерів було багато друзів. Цікавість їх не ображала Сазикіна, і він охоче розказував їм про те, що уже встиг зробити.

І знову далеко за північ світилися в темному будинкові двоє замерзалих вікон.

Довгі пальці шелестіли сторінками технічних книжок, але потрібних матеріалів не знаходили. Знову схиляється над столом висока постать і креслить, обчислює складні розрахунки на прогоничі, що повинні втримати 220-метрову галерію. Це небезпечна й відповідальніша частина роботи. За московським проектом галерію треба опускати на дно траншеї «обережно, невеликими дев'ятиметровими частинами», з'єднуючи їх прогоничами під водою.

Інженер Сазикін хоче опускати всю галерію відразу, підвісивши її на 110 прогоничах.

Ранком Сергій Іванович вирішив їхати на водосмокову станцію, щоб приступити до роботи. Детально ознайомлював робітників з проектом.

— На нас покладається відповідальне завдання. Ми, будівельники водоканалу, починаючи від інженера й кінчаючи робітником-чорноробом— всі ми відповідаємо за вчасну подачу води Гресові. Без води не можна пустити в роботу Кузнєцький гігант. Уся країна слідкує за нашою роботою. Та й не тільки наша країна. Пролетарі капіталістичних держав знають про Кузнєцьке будівництво.

А воду дати можна лише тоді, коли вирити траншею на дні ріки й опустити в неї галерію. Робота важка, відповідальна і серйозна, вимагає від кожного з нас великого вміння, напруження сил і героїзму. Відкласти її не можна. Негайно треба приступити до будівлі дерев'яної естакади...

Уважно слухали робітники інженера Сазикіна, знайомлячись навіть з тими проєктами, що їх було відхилено. Сказав Сазикін будівельникам, що з його проєкту сміються деякі спеціалісти, сказав це навмисне, і помітив, як незадоволення й говір прокотився по баракові.

— А ми все ж таки візьмемося за роботу. То дарма, що ніде й ніколи не вживали цієї методи, а ми в нашій країні, на нашому соціалістичному будівництві поспробуємо.

Другого дня, не вважаючи на великий мороз, бригада теслярів заготовлювала палі, обтесуючи їх кінці. Бригада ковалів Кожем'якіна готувала залізні бугеля і димів під ними торець деревини, охоплений гарячим калцем.

Йосип Антонів встановлював копри, підвозив «баби», коловороти, прогони, а мороз хапав за руки, немов шпильками хвої хтось невидимо торкався шкіри, заморожуючи її місцями.

Холодно, але ніхто не залишав роботи. Другого дня мороз зменшився, та зранку піднялась метелиця. Не дивлячись на це, на роботу вишло більше робітників. Обкиданий снігом інженер Сазикін сам доглядав будівлю, бо починали забивати перші палі.

Робітники смокової вчора вирішили працювати на три зміни. Молодий електрик Белянкін встановлював невеличкі прожектора, а вночі на засніжену Томі лягло конусами світло. По всій ширині ріки підвозили на конях дерев'яні палі й складували їх прямо на лід.

Кілька робітників поблизу берега розчищали на річці сніг, били її крижану броню гострими сокирами й ломами. Холодна й чиста з'явилася на поверхню вода і видно добре неглибоке, всіяне гравієм дно. Товстий шар криги розбивали на шматки, втоплюючи пускали за водою, а на звільненому місці починали забивати палі.

Далеко над рівниною ріки лягла зимова ніч. При світлі прожекторів добре видно, як падає велика «баба», забиваючи палю. Але, що сталося, чому збираються у гурт робітники? Вони слідкують за глухими ударами й кличуть до себе майстра Антонова.

— Йосип Хведорович, палі не йдуть у ґрунт.

Антонів не вірить. Антонов гадає, що нехороше жартують з ним товариші. Але серйозні обличчя запалюють відразу очі його тривогою. Він хоче перевірити сам і, знову опускаючись, б'є «баба» по залізному бугелєві, розбиваючи деревину, а паля на місці, як і раніше.

Бистра течія, торкаючись деревини стовбурів, обмиває її й відразу береться голками. Антонів підходить до другого гурту робітників. Він слідкує, як від кожного удару заглиблюється паля на невеличку відстань у ґрунт і тоді Антонів кричить до літнього робітника, що його одіж густо обкидало снігом.

— А, ну вас, налякали мене, дивіться добре йде в землю.

— Почекай, Йосип Хведоровичу, — спокійно відповів хтось з робітників. Хрипкий голос, незнайомий досі, вразив майстра.

Високий чоловік, зодягнений в селянську одіж, стояв поруч. Його не знає

Антонів, але йому відомо, що на будівництво прийшов цей чоловік недавно. Насунута на лоб шапка ховала вираз його очей.

— Хай вони доб'ють до нашого рівня, а тоді побачимо. Я так гадаю, що палі тут забити не можна. Під гравієм кам'яне дно, деревини його не візьме,

Антонів пильніше оглянув чоловіка і нічого йому не відповів.

Світло ламп падає на людей, що, припинивши роботу, розгублено дивляться на темне дно ріки. Антонів знову чомусь наказує бити «бабю» і сам слідкує, як падає вона на залізний обідок, не даючи бажаних наслідків.

— Я ж кажу на кам'яне дно натрапили.

Майстер швидко йде до контори. Припинилася зовсім робота. До берега надходять робітники з копання і кожний запитує, що сталося, і кожному відповідає той саме літній робітник, що його найдужче чомусь обкидало снігом.

— Кам'яне дно під гравієм. Таке нещастя...

— А ви за місяць естакаду хотіли збудувати, а воно,—стоп машина—камінь,—і хриплий голос засміявся, але ніхто того сміху не підхопив. Серйозні, вражені несподіванкою обличчя, обірвали зразу недоречний сміх.

Невідомо коли надійшов коваль Кожем'якін. Він дивився на палі, на розчищений сніг через річку, що її освітлено вогнями, і серед загальної тиші голос його тихий, упевнений і строгий, почули всі.

— Кам'яне дно не пустить—це ясно, але чудного в цьому мало. Треба подумати, як все-таки збудувати естакаду.

Електрична лампа освітлювала людей. Люди стояли мовчки і не одна пара очей дивилася в темну воду ріки, що кам'яне дно її тверде й неподатливе, зупинити може роботу.

— Мусимо щось придумати,—говорить Кожем'якін і в його словах напористих і коротких відчувається вольова сила,—естакаду збудувати треба.—Він особливо натискує на «естакаду», і його розуміють товариші, розуміють, але мовчать, бо що можуть вони говорити, коли сталась така несподіванка.

На берег Томі поспішає схвилюваний Сазикін, а за ним Антонів.

— Що тут, палі не йдуть у ґрунт?—і голос в інженера не такий, як завжди. Неприємна несподіванка неспокоєм запалила його очі.

— Не йдуть, зовсім не йдуть?

— Камінь не пускає.

— А давайте ще попробуємо.

Знову торкається важка «баба» торця деревини, розбиваючи його, але... паля не заглиблюється.

— Покласти б на кінець її залізного «башмака».

Ті, кому треба було, змінившись, іти до бараку, залишилися на березі. Коваль Кожем'якін оббивав затесаний кінець палі залізом і, коли почали забивати її в ґрунт, не один голос радо вигукував:

— Добре йде... Тепер заб'ємо.

Але поволі піднесення й веселість зникає. Стає тихо. Обкидає робітників снігом. Чується глухий удар об деревину, навіть відколосся з тріском, шмат, і тоді, не стримуючи себе, закричав інженер Сазикін:

— Хіба ви не бачите, що паля на місці? Перестаньте бити!

Востаннє торкається «баба» верхнього краю бугеля й зупиняється напоручно.

Десятки очей дивляться на стривожене й зблідле обличчя Сергія Сазикіна, і його тривога передається робітникам. Не ображаються вони на різкий крик, бо розуміють біль інженера, бо боляче всім.

Хлюпоче, б'ючись об кригу, бистра течія прозорої річки Томі, падає на її поверхню сніг і несе його вода під блискучий лід.

— Сергій Іванович, за будівлю відповідаємо ми всі. Сам про це говорив. Треба подумати, як подолати камінь—озвався Кожем'якін.

Нічого не відповів інженер і мовчки пішов до контори. Розходилися робітники.

Виключили світло, і над Томью лягла густа й холодна пільма. Сна в бараків не було. Не один робітник думав про кам'яне дно, що його навіть залізний «башмак» не бере, а палі забити треба, забити швидко...

Не спав і Сазикін.

Цілу ніч горіли жовтим світлом маленькі вікна конторки. Довго дивився на їх коваль Кожем'якін, вагаючись, чи зайти до інженера зараз, чи сповістити потім. Круто повертається коваль і йде до бараку. Спорожніло. Кілька ліжок. Подався Кожем'якін з своїми «напарниками» до кузні, і стукіт важких молотів свідчив про гарячкову й невідкладну роботу.

Бризкає іскрами розігріте залізо й при його світлі видно блискучі очі коваля, що ховають якусь потайну думку. На обличчі в нього суворість, і не заховати тривоги, що хватала його за серце, прогнала сон, застала розум напружено працювати.

Світанком зайшов до коваля Антонів. Великим рашпилем одточував Кожем'якін загострений кінець залізної рейки, а коло горна на дерев'яній лаві спали трое молодих його напарників.

— Втомилися хлопці мої: частина до бараку пішла, а ці поснули тут, відразу.—В його словах була батьківська ласка й турботливість.—Ніколи так не працювали ми в кузні, як цієї ночі. Бач, одолів сон.

Жилаві руки Кожем'якіна знову натискають на рашпіль, із під нього надолівку падає залізний сіруватий порошок.

— Може, підемо до Сазикіна,—і обое вийшли з кузні.

Схиливши голову на лікті рук, спав у конторі інженер. Не виключена горіла над столом електрична лампочка.

Антонів повернув виключачель і, злегка торкаючись плеча, покликав:

— Сергій Іванович!

Сазикін прорснувся.

— Що ж це ти так і заснув над столом?

— Довго звечора працював. Сідайте, товариші. Я гадаю, що кам'яне дно ми зуміємо подолати.

Розказав коваль Кожем'якін про свою роботу. Інженер слухав мовчки, потім рвучко одягнув на себе кожуха і, не застїбаючись, пішов до дверей.

На березі Томі збиралися робітники. До кінця паді прикріпили дбре відточену ковалем рейку й почали забивати в ґрунт. Глухо падала важка «баба» на залізний бугель і рейка помітно вдаювалась у землю.

— Гравій бере, а от як у камінь...

Десятки напружених очей слідкують за кожним ударом. Високий і сильний Кожем'якін говорить:

— І в камінь мусить іти. Обточив я рейку добре.—Але в його голосі все ж відчувається невпевненість. Це помітно було робітникам, це відчув і сам Кожем'якін. Його очі ловили рух «баби», а на товстій, сильній шні піднімалась велика голова його, перевіряючи силу вдарів і, в міру того, як заглиблювалась паля, в душі Кожем'якіна виростало хвилювання й неспокій.

Невже даремно не спав він ніч, заготовлюючи рейки, відточуючи їх кінці. Невже дарма пройшла оця безсонна, сповнена надіями й вірою в удачу, ніч.

Втомлені, блискучі очі повертає коваль до потрісканої криги, що вкривається водою, відразу замерзаючи. Чудна й наївна виростає в душі Кожем'якіна ненависть до кам'яного шару, що став загрозою до здійснення плану. Під ударами опускалася паля рівномірно й для всіх стало очевидним, що піддається кам'яний ґрунт, що винахід коваля Кожем'якіна виправдує себе.

— Ага... отак... А ну—ще, а ну—сильніше...—вигукував радо високий літній чоловік і радість коваля була радістю всіх робітників смокової станції.

Паля рівномірно заглиблюється від ударів, і тоді Кожем'якін говорить інженерові:

— За будівлю смокової відповідаємо ми всі—засміявся коваль і в тому сміхові відчув Сазикін дружню підтримку.

— А тепер, Сергій Іванович, будемо працювати на совість.

З цього дня кузня не зачинялася вночі.. Кожем'якін спав на добу шість годин. Його ентузіазмом запалювались усі ковалі, і, коли темним ставало повітря, крізь відчинені двері кузні було видно гаряче горно й освітлених горном людей, що били важкими молотами розігріте залізо рейок, загострюючи їхні кінці. Крицеві рашпилі потім гладили поверхню і вона віддавала холодним металевим блиском.

На березі поставлено два будівельних прожектори і світляний конус падає на засніжену ріку, освітлюючи на ній людей.

Люди розбивають лід і впоперек ріки по чотири в ряд стають палі, на них укладають теслярі прогони, забивають в деревину «костилі», закріплюючи на прогонах залізні рейки, що по них рухатимуть вагонетки. На впоперек покладених рейках, теж на вагонетці прироблять грейфер деріка. І, коли все було встановлено, інженер Сазикін дзвонив телефоном до начальника «Водоканалбуду».

— О другій годині дня закінчено будівлю естакади. Сьогодні починаємо пробувати роботу грейфера.

Через усю широчінь ріки стала в чотири ряди палі дерев'яна естакада. Виблискуючи проти сонця металем, лягли на ній залізні рейки.

На заводі заготовлено кілька дощатих плантів. Ними мають відвозити той ґрунт, що його вичерпуватиме грейфер з дна Томі. Бистра вода б'є в краях плантів і намерзає на них свіжим шаром криги.

Щоб перевірити грейфера, інженер Сазикін наказує приступати до роботи.

Кожем'якін став коло дзвоника, вдарив тричі.

Затремтіла залізна лінва, перепускаючи по собі енергію електрики, закрутились коліщата бльоків. Розходяться у грейфері дві половини з гострими зубцями по краях, опускаючись над водою.

Подетіли бризки, а за кілька секунд три чверті кубометра гравістого ґрунту витяг з води грейфер і висипав на дерев'яний плант. Змочений водою грейфер зразу покритися льодовою корою і хрустить та кора, осипаючись, коли розходяться знов над водою залізні пальці, пірнаючи на дно.

Частина роботи за проектом Сергія Сазикіна виправдала себе блискуче. Замість 220 днів, що за пляном московського проекту було відведено на вичерпування ґрунту, цю роботу, тобто десять тисяч кубометрів витягли за місяць.

Але залишилася найбільш відповідальна й ризикована частина—опустити на дно траншеї дерев'яну галерію, що має 220 метрів завдовжки при квадратній площі в півтора метри.

Користуючись естакадою, всю галерію було зібрано на гвинтах.

Неполітно за ударною роботою змінювались дні і ночі. Меншими ставали морози й довше залишалося в небі сонце, розпалюючи снігові кришталі. Шумливі рівчаки біжать з узгір на товстий шар криги, розливаючись, затоплюють низинні береги і під вагою гулко ламається й тріщить лід.

До повіді залишається тижнів два. Не встигнуть опустити галерію—поламає крига дерев'яні палі, зруйнує естакаду. Тимто по-ударному працюють робітники смокової станції, тому недосипає ночей старший майстер Йосип Антонів, і його обличчя завжди стурбоване й тривожне.

Вночі, коли сплять товариші, він прислухається до гулких ударів криги, що ламається під тиском талої води, і тоді виходить Йосип Антонів з бараку, довго дивиться в темну рівнину, що в ній блискучою смугою лягло русло ріки.

— Хоч би управитись, щоб до повіді опустити галерію,—про це думає майстер Антонів. Ці думки не дають йому спокійно спати.

Йосип Антонів умивається холодною водою. Вода, надаючи йому свіжости, зганяє сонливість і втому й він іде на будівлю.

Зранку некріпкі морози сковують воду. Часом випадає неглибокий сніг, вкриваючи землю й лід, поки не розтопить його сонце, і тоді знову біжать до Томі повноводі рівчаки.

З більшими темпами, з більшим героїзмом б'ються робітники смокової станції аби управитись до повіді, і однієї ночі було закінчено зборку і підвішено галерію на гвинтах.

Рапортував інженер Сазикін начальникові Кузнецькобуду тов. Франкфуртові про те, що робітники смокової першого підйому закінчили монтаж галерії.

Другого дня шелестіли шини фордовських машин до смокової станції. Їхали закордонні й радянські інженери, їхали наукові співробітники, що повідомлені за кілька днів хотіли на власні очі перевіритись у сміливому й ризикованому проекті радянського інженера Сергія Сазикіна.

Одна за одною зупинялися машини. Оглядали гості будівлю—довгу галерію, підвішену на гвинтах.

Інженери знали, що радіус діяння грейфером Сазикін збільшив на лубу відстань. Але головнішу роботу відкладено на сьогодні, і тут деякі з інженерів чекають аварії, аварії саме тоді, коли почнуть опускати галерію.

Сазикін не встиг, навіть, поголитися. До глибокої півночі не спав, перевіряючи сам кожного шруба, кожну гайку. Хвилювався Сергій Іванович, але в розмовах силкувався бути спокійним. Хвилювався тому, що опустити 220-метрову галерію відразу, з'єднану на поверхні,—це сміливий і ризикований крок. Але інженер вірив у точність своїх математичних розрахунків, і саме вони, ці числа й літери, перевірені десятки разів, заспокоювали.

Проте, оглядаючи довгу галерію, чомусь сьогодні виразніше, ніж коли будь, застигає в голові хвилююча думка.

— А що, як не витримають гвинти, або невірно хто поверне гайку. А може й навмисне захоче хтось пошкодити,—і особливо уважно й пильно спинився інженер на обличчях робітників, що їх не встиг перевірити на роботі.

Інженер Сазикін говорив майстрові Йсипу Антонову:

— Збери актив, з'ясуй їм, що сьогодні особливо треба доглядати. На будівлі робітників багато. Є вороги, сам знаєш... Пильнуйте.—Йосип Антонів зрозумів, і його кріпка постать, коливаючись, сховалася за будівлями.

Перевіряв Сазикін знову свої розрахунки. Все підрахування зроблено добре.

До смокової станції прибували нові машини. Одягнений по-святковому каваль Кожем'якін перший помітив на дорозі людські колони. З прапорами й лозунгами сотні робітників Кузнецькобуду йшли до річки Томі святкувати перемогу на «Водоканалі».

Робітничі колони вкривають беріг Томі. По голубій блакиті неба швидко плывуть розірвані кучові хмари.

На довгій галерії стають на свої пости робітники. Біля кожного прогонича чоловік, а на кожні двадцять їх—один сигналізатор.

Ніколи на березі сибірської річки не було стільки людей. Інженер Сазикін дав наказ і замайоріли червоними прапорами сигнальніки.

— Сергій Іванович, ви певні, що гвинти витримають, коли почнуть опускати галерію?—запитав скептично один із старих інженерів—«практиків».

Гостро подивився йому в очі Сазикін. Завжди надоїдає він своїм скептицизмом і, порушуючи чемність, сухо й різко відповів:

— Математика, як вам відомо, наука точна. Розрахунки зроблено вірно. Гвинти повинні витримати. А вам скажу прямо: обридло слухати мені ваш скептицизм.

Пішов інженер Сазикін до робітників. Веселий Кожем'якін стояв на бугрі, різким помахом розсікав повітря, а за ним так само майоріли червоні прапорці всіх сигнальніків. Галерія опускалася на один поворот гвинта.

Йосип Антонів стривожений. При кожному повороті немов хтось здавлює серце і гострі очі ловлять короткий, ледве помітний рух галерії, але він не розуміє, чим схвилюваний інженер Сазикін. Хіба хто образив? Він, старий майстер, вивчив добре свого молодшого товариша Сергія і, придушуючи свою тривогу, хоче розважити друга.

Йосип Антонів певний, що галерія сяде на дно траншеї добре, бо сам він перевіряв те дно рівнем.

Робітники, що їх консультував інженер Сазикін, працювали як слід і галерія, навантажена зверху ґравієм, опускалася рівномірно у воду.

О сьомій годині тридцять п'ять хвилин 26 березня 1931 року на дно Томі без жодної поломки лягла двістідвадцятиметрова галерія.

Кузнєцьке будівництво, нове соціалістичне місто, що його звуть тут «Соцгород», забезпечено водою.

Не одна рука по-дружньому тисне широку долоню Сазикіна, вітаючи його з виконанням проєкта, що заощадив будівництву сто тисяч карбованців, що блискуче виправдав себе, вигравши набагато в часі.

Але Сергій Сазикін почував себе ніяково від цих вітань. Йому дивно слухати своїх колег, що тиснуть йому руку, говорять навіть про світову славу, захоплюючись водночас сміливістю, з якою приступив він до виконання проєкта.

Інженерові Сазикіну від Кузнєцькобуду подарували золотого годинника з відповідним написом, і тоді він забирає слово:

— Товариші! Мене, як і вас, радує перемога на смоковій першого підйому, бо перемога на «Водоканалі» є невеликою часткою перемоги на фронті соцбудівництва—Кузнєцького гіганту.

Інженер Сазикін говорив про винахід коваля Кожем'якіна, про винахідництво багатьох робітників підчас будівлі естакади, знайомив гостей з ударною роботою монтажників, теслярів, чорноробів.

Не одне прізвище називав інженер Сазикін, даючи відразу характеристику, відмічаючи в кожного якусь особливість, що була корисна в боротьбі за смокову. Найменше говорив інженер Сазикін про себе.

— Їх десятки більшовиків-ентузіастів працювали на смоковій. У кріпкі морози, в замети й хуртовину на оцій річці не припинялася робота. Ми вживали способів нових, незнаних досі, але автором цієї методи не можна називати ні мене, ні прораба Ліберта. Автор—увесь колектив будівників смокової, що проявив героїзм підчас будівлі. Але сьогоднішня перемога є лише часткою перемоги. Нам треба вкласти чотири кілометри труб викопати для них рови і з цією роботою не справимося ми самі, коли не допоможуть нам робітники Кузнєцькобуду.

Інженер Сазикін замовк.

Піднімалася метелиця. Вечоріло. Робітники поверталися до міста. І коли річчю на невеликій відстані губили свій контур, Сергій Сазикін вишов на спорожнілий беріг. Дивився на розбитий лід, на холодну воду Томі, що на дні її в траншею лягла галерія.

Значна частина роботи закінчена, тепер битися за весь водоканал, за кам'яну будівлю смокової станції, де мають стояти три агрегати, що за допомогою клапанів, всмоктуючи воду, будуть подавати її Кузнєцькому будівництву й містові, на добу тридцять мільйонів відер. Вирити рів на чотири кілометри. Самим не справитись вчасно, і пригадував інженер обіцянку робітників заводу допомогти. Словам пролетарів вірити можна, але інженер Сазикін розумів, що на всьому будівництві недохват у робочій силі, на всьому будівництві, по всіх цехах ударна робота і важко когось вирвати, а на водоканал треба сотні людей. Де тих людей взяти?

Минали дні, тижні й місяці. Інженер Сазикін у чоботях, у сірому костюмі доглядає будівлю й слідкує за роботою монтажників, що встановлюють клапани для всмоктування води.

За кілька днів смокова станція I-го підйому дасть Гресові воду.

Півтораметрові дерев'яні труби лягли в глибоких ровах на протязі чотирьох кілометрів. До дерев'яних труб прироблюють такого ж діаметру труби металеві. За кілька днів обмие стінки їх чиста вода, що її з Томі буде подавати дерев'яна галерія.

По земляним роботам на водоканалі стався прорив і по всіх цехах Кузнецькобуду б'ють тривогу, а другого дня на водоканал з прапорами, лопатками й лопатами пішли сотні робітників на допомогу товаришам. Йшли розміреним твердим кроком, а з-під ніг їм летів густий і гарячий порох висушеної дороги. Не забули робітники своєї обіцянки й тисячі їх не один свій вихідний день віддали на суботник.

Скоро до Гресу потече «біла кров» з сибірської ріки. Чисті хвилі налітають на гравістий берег. Часом пропливають на її поверхні стовбури дерев, що їх сплавляють водою до лісозаводів і тартаків. Шелестить по той бік річки тополевий гай. Густо він вкрив узбережжя річки, ховаючи старий Кузнецьк, історичне місце, що в ньому колись відбував каторгу російський письменник Ф. Достоевський.

Старе й нове місто перерізала Томі. На лівому березі виростають заводські корпуси, й високі димарі, вкривають землю, що на ній два роки тому шелестів бур'яном і травами вітер. Сибірські, каторжні колись краї, не бачили стільки вагонів і людей, що б'ються за нове життя на цих тихих споконвіку землях.

Тече сибірська річка. Чиста й прозора, омиває низинні береги, всіяні етшляхованим камінням. Фарбує й сушить воду з них, спускаючись на обрій гаряче літнє сонце.

А коли над річкою непомітно зчорнів повітря—засвічуються електричні вогні смокової станції й на теплу воду лягають кроніві жовтуваті смуги,—тоді ж коваль Кожем'якін, широкою ступнею розворушуючи гравій, іде до річки купатися.

На берегах порожньо й тихо. Чути тільки, як шелестить вода, налітаючи хвилею на гравістий беріг.

Кузбас—Київ.

Жовтень 1931.

ТРИВОГА

За вікном пролітає
рахманна земля,
стоїмо ми з тобою
в коридорі одні,
у своєму купе
старий провідник—
снить про давні бої
на жорстоких полях.
Над собою він чує
кулі розгон
і гарячих наказів
рішучі слова
він сприймає, як день,
і в уяві його
піднімається знову
ніч бойова.
Вітер легкий лягає
на вибитий шлях,
а у ніч волохату
важко дихає кінь,
від голопу здрігається
вохка земля
і по зорям прозорим
б'ють копита важкі,
і на Київ ідуть
ешельони і тиф.
Пісня котиться хмарна
і над степом росте...
Нам назустріч вантажний
прогуркотів
і за вікнами знову
примружений степ.

Провідник прокидається.
Потяг летить.
Ти зі мною стоїш,
хороша моя!
Коли вдарить гроза
і на нашій путі,—
чи зі мною стоятимеш
у майбутніх боях?
Ти зі мною стоятимеш,
люба,
чи
ні?

. . . . .
. . . . .
Наче птиця блакитна
за вікном да вечінь,
бачу—
роки в папахах
надходять з проваль,
знову коні в напрузі
і росте у ночі
на могилах старих
молодая трава.
Бачиш,
зорі далекі
тремтять в далені,
мирний місяць над ними
схилився і спить,
Коли станеш,
тоді
не жаліє—бери
мій спів.

М. Білецький

НА ОКОЛИЦІ КЛЮБ

Вечорами—у карти:

—по банку!

—бий!

(Вічно в темряві,

наче

в нетрах...)

Ну, відколи ж це,

місто

на два світи:—

на околицях

і в центрі?

— Що тут буде?

питали...

спинялися...

йшли...

— Ви не знаєте?

Дивно?

Ранок.

Закладали фундамент.

Бетон лили.

Виростали стіни

з каменю.

А по рейках

вагонами

мчали дні

Й не оглянешся:

«Є—немає»...

(Ей, розпалюй горно...)

Нежданно зацвів,

на околиці клуб

вогнями.

І щовечора

повіддю

(днів не жаль...)

Розливаються

співи... гомін...

— Ех, і весело ж як!

Ех, і радісно ж як!

і не хочеться йти

додому...

Нещодавно він був
над шпаною грім
Чепа набік... блатняк... що й казати...
—плякати малює він...
А тепер ось
А тепер —
фізкультурник завзятий...
І не вірить околиця
диву-дням,
Хоч пояснюй,
що це—
безумовно...
Ех, і весело ж як,
ех, і радісно ж як!
І не хочеться
йти
додому...

Опануймо філософію марксизму-ленінізму, теорію діалектичного матеріалізму!

БІЛЯ БІЛОЇ ПТИЦІ

(Нарис)

Сергія, нашого заводського шофера, лишили поратися коло машини, а самі гуртом з помічником начальника застави Андрієнком вирушили оглянути кордон.

Йшли мовчки. Пригадувалось чуване про банди, шпигунів, про їхні сутички з прикордонниками. Хотілося скоріше побачити цю кипучу, що не відає ні миру, ні втоми, межу.

Мої думки припинив вигук Потапенка, нашого вальцівника:

— Диви, Андрію, поле ж яке!.. Наче поміщицьке!

Поле дійсно варте захоплення. Як той прибой, що не осилив беріг, одкочувалася пшениця від сільських будівель і широченною смугою вливала свою жовтину в обрій.

— Тепер от селяни з цього задоволені. А весною мало не рознесли колектив. Куркульство поширювало чутки про війну, мовляв, прийдуть поляки, перевишають всіх, хто в колгоспі.

Намовили бабів, ну й почалось. Заходилися розбирати коні, майно, ледве ми умовили. Потім дістали з загону трактора. Трактористів на селі не було. Отже самі прикордонники, що взимку вивчали тракторову справу, утворили ударну бригаду і враз зорали. Спочатку нарід дивувався, що ми так завзято взялися за діло, а польські селяни навіть до самого кордону підходили подивитись. Одного з них, що загавився, прикордонники польські так побили, що сам він піти не зміг—його віднесли,—розказував Андрієнко.

Вийшли на галявину. Праворуч—ліс, ліворуч—високість, подібна до ковдри, пошитої з рябих чотирикутніх шматків.

Одним краєм її пристебнуто до лісу, іншим до широкого, подібного до пройденого, поля.

— А це чие рябопілля?—спитав Потапенко.

— Це вже польський бік.

— Як польський? А де ж кордон?

— Ось, де стовпи стоять. Цей наш, а то «їхній». Та широка смуга та ліс належать поміщикові, а посередині затиснуті селянські клапті. А там, ген-ген далеко, відніється сіра будівля з баштицею—то польська застава, збудував її поміщик.

Підійшли ближче.

Червоні та зелені смуги навскоси оперезували чотирикутній стовп. Спрямований до польського боку, вирізнявся герб з написом «СРСР». Просто нього, кроків на вісім, також пофарбований в біле з червоним, стояв інший стовп. З нього на нас дивився білий орел.

Скуйовджений, з широкорозчепиреними крилами, випущеними кігтями та загнутим гострим дзьобом, він, здавалося, ось-ось плягне і вчепиться в блакитну земну кулю, що чітко визначалася на нашому гербі.

Так ось вона, «щілина», що так непоправно розчепила землю на дві половини. Ніяких ровів, жодного забору, лише два однакові стовпи, два німі свідки того, що тут ми, а там—«вони».

Тут кінчиться один і починається зовсім інший, чужий і ворожий як оця птиця, світ.

Я перебував майже в такому ж стані, як і людина, що стоїть край високої і крутої кручі: ступни ще крок і впадеш кудись униз.

Мимохіть я посунувся назад.

Із лісу вийшли один за одним два чоловіки. Зодягнуті в темнозелене, з великими довгими козирками, заробленими в мідь, з гвинтівками на ремні, вони йшли розміряними повільними кроками. Йшли, не озираючись.

Цей ритм байдужості в руках, ці тупі безвиразні обличчя, ці суворі лінії постатей, незмінна дистанція між ними справляли вражіння військових машин, що патрулюють.

Чиясь невидима рука поверне кермо, і машина змінить напрямок, торкне підойму—машина зупиниться, скине гвинтівку, вистрелить і байдуже посуне далі, в тому ж ладі.

— Польські прикордонники завжди ходять по-двоє, по-трьох,—пояснив Андрієнко.—Одному не довіряють, побоюються—втече. Хоч, як правило, сюди призначають лише добірних куркулєнків. За ретельну службу їх нагороджують землею, відібраною в української бідноти, і оселяють на кордоні. Пілсудському потрібні патріоти.

Вже за північ. Мої супутники давно полягали спати. А я все сидів в канцелярії застави і з неослабною цікавістю спостерігав жвавий пульс кордону.

Відавало фронтовим, давно пережитим. Нагадувало польовий штаб.

Стіл, койка, учбове приладдя, безперервно дзвенючий польовий телефон, форські доповіді повернутих прикордонників, чіткі, скупі накази начальника відряджуваням.

Здавалось, ось зараз надійде донесення чи наказ вирушити в такому от напрямку, захопити такий от пункт.

Час тут сприймалося по-своєму.

Люди твердо знали, що найгарячіші жнива бувають тоді, коли густіша ніч, коли сильніша негода. Тут з однаковою діловитістю беруть із собою і гранату, і перев'язний матеріал, коли вирушають на кордон.

На столі лежав мавзер начальника застави Петрова. Скільки б міг розказати він, цей мавзер, про сувору прикордонну службу. Але криця і власник однаково мовчали про себе. Тільки срібний надпис: «За самовіддану боротьбу проти бандитизму»—на одному, та глибокі зморшки на обличчі другого,—говорили про безсонні жахливі ночі, коли люди, зустрічаючись, кивають один одному смертю, коли короткі виблиски розривають темінь і гаснуть в глухих стогоні.

Я збирався вже наслідувати приклад моїх супутників, аж ось раптом з кордону почулись глухі постріли, по цьому сіпонує нерви своєю різкою несподіванкою постріл на дворі...

Ускочив Петров, кинувши одне слово: «прорив» і по тому я вже почув як в сусідньому приміщенні він уривчасто наказував: «До гвинтівок». Мимохиті я глянув на стіл—мавзера не було, він пішов з Петровим.

Вбіг до приміщення, де спали прикордонники. На койках порозкидані жовдри.

Бійці розбирали гвинтівки, вишиковувались, одержували накази, швидко і безшумно зникали в п'ятні.

— Буди шофера! Швидко!—кинув мені Петров.

Я побіг, і коли ми з Сергієм, що на ходу застібував куртку, повернулись, Петров і Андрієнко, зігнувшись над мапою, про щось радились.

— Запускайте машину! Іхати швидко, без огнів! Слухати Андрієнка! Все!—рубали слова Петрова.

По хвилині гуркоту машини вже не було чути.

Я вийшов на ганок.

Порожньо, тихо...

Лише сторожкий силует вартового та осідланий кінь у дворі говорили про те, що білий птах покинув свою схованку і що його рух помічено...

Знову здригнулася тиша від пострілів, вибухла граната і знов тихо...

— А там гаряче!

Я здригнувся—коло мене стояв Петров.

— Дарма! Не втечуть! Наздоженемо! Ваша машина стала в великій пригоді. Нею я прикрив два можливі виходи з лісу.

Минула година, і в канцелярію ввійшли чоловіка. Командир загону доповів:

— Впіймали в лісі. Стріляв. Вбили гранатою. Ще трьох переслідує група Іванова.

На стіл поклали парабеліом, пляшку польської горілки і два пакунки.

Минуло ще півгодини і новий борець, ввійшовши, сповістив, що одного з трьох вбито на просіці коло лісництва. А на світанку повернулася машина з двома останніми.

Петров зважив добре. Прорахувалася вона—біла птиця!

НА БЕРЕЗІ ДНІСТРА

(Нарис)

Погляньте на мапу. Ви побачите, як Дністер блажитною, звивистою гадюкою обминає береги Басарабії, несучи свої води в далеке водоймище Чорного моря.

На лівому березі розкинулись неосяжні рівнини радянської країни із штабами соціалістичних будов — гігантами-заводами, потужними електростанціями, шахтами, домнами, МТС, що, як живі, на мапі.

Ви чуєте, як світ сповнює музика перемоги, — то ритмічні кроки машин і небаченого ентузіазму будівничих.

Правий беріг — кривава рана. Правий беріг стікає кров'ю, що струмочками біжить в Дністер з-під чобіт румунських панів. Квітуший край, що його силою відірвали від радянського масиву румунські загарбники, — в руїнах і злиднях.

Прислухайтесь до говору хвиль, що квапливо біжать в повних берегах Дністра. На кам'янім броді, в корінні лозняка, що схилив свої віти аж до води, ви почуєте ремствування і обурення з долі їхньої, яка поклала на них бути кордоном між двома світами, з котрих один бурхливо кипить, кінчаючи класти фундамент соціалізму, інший в передсмертних корчах клацає від люті зубами, спрямовуючи отрутні жала на лівий беріг.

Дністер багато чого може розказати. Перетворивши Басарабію на плацдарм шпигунської та диверсійної боротьби проти Радянського союзу, Румунія групами і поодинці шле своїх агентів на його територію.

Надамо слово Дністрові:

Ніч накинула на землю чорний душний кожух. Під його покривом все влилось у судільну невидиму каламуть. Вітер, сліпо ткнувшись раз, другий в верховіття, вщух...

Прикордонник Тюрнин, орієнтуючись з гуркоту води, просунувся ближче до берега. Обережно пробираючись повз Дністер, він глухо бурмотів: «Ех, та й зручно ж всякій повзучій гадині». Всупереч природничим наукам, він по своєму ототожнював розуміння про повзучих гадів та не дуже відмінних од них шпигів і бандитів.

Ніч неохоче видає свої таємниці. Адже і тепер вона старанно переховувала від прикордонника купку людей, що поралась навколо лодки на правому березі Дністра.

Сторожка тиша та гуркотання, що дедалі ставало чутніше, вказувало наближення грози.

Знаючи з досвіду, як важко крізь шум дощу, вітру, гуркотання вловити сторонні звуки, Тюрнин причаївся в найзручнішому для порушування кордону місці.

Очі тонули в непрогляднім морі темноти. Годі сподіватись на них. Тюрнин поклався лише на слух.

Аж ось налетів вихор, протанцював на воді, по верховіттях, заспівав різноголосно в прибережних кущах, круг багнета та вух, сплутав всі звуки, сплів їх в один хаос і кидав в різні боки. В лице хльоснули великі краплі дощу...

— От, біс,—вилаявся Тюрнин, і міцніше стиснув руками гвинтівку.

Раптом блискавка, що вибухла тисячма зигзагів саме над головою Тюрнина, далеко осяяла простір і примусила від несподіванки щільне затулити очі. Проте, Тюрнин встиг закрімити шматок правого берега, лодку, що гойдалася на хвилях, і чорні силуети людей. Бачене оформилось в мізку в одне коротке слово—банда...

В ту мить рука Тюрнина, що тримала гвинтівку, з жахливою силою сіпонулась, наче в ній вибухли з десяток гранат.

Приголомшений вибухом Тюрнин далеко відлетів на бік. Останнє, за що зачепилась свідомість, була гвинтівка, що, вирвана з руки, залишила гострий ріжущий біль...

Очуняв від того ж болю. Рука важко повисла в плечі, не в силі підвестись.

«Ранений. Хто?»—питав себе, і не знаходив відповіді. А здорова рука інстинктивно шукала на землі гвинтівку і, не знаходячи її, смикала тразу.

«А банда»!—різонуло мізок. «Пішла»?—І готовий зірватися крик люті застиг на губах.

Поруч з ним, на віддалі кількох кроків, раз, другий хлюпонула вода, і лодка гострим носом врізалася в беріг, ріпнувши піском.

За секунду все стало зрозуміле. Блискавка, пройшовши багнетом, розщепила гвинтівку і паралізувала руку. Але біль не лише в руці. Все тіло наче розщеплено на дрібні шматочки і не піддається керуванню. Мізок настирливо наказував: «Граната, кинь гранату. Сміливіше».

А рука, притиснувши до коліна важіль, вже звільнило кільце.

По хвилині два вдари, один за одним, переплітаючись з нелюдськими войками, трусонули землею. Два яскравих вибухи осяяли темінь, тривожно пролунавши по обидва боки кордону.

Ясний після грози ранок Тюрнин стрів в околудку. В усім тілі, що здавалось чужим та непотрібним, почувалась кволість. Права рука, що її вкрасив бинт, нечуло лежала поруч.

Санітар-червоноармієць щось жваво розповідав групі хворих і очі їх раз-у-раз скидались на Тюрнина.

Тільки два уривки впіймав з розмови.

— Всю четвірку уклав, диверсанти... добре озброєні... А в нього нічого небезпечного. Лікар казав, що видужає...

Щасливий з того, що почув, він забувся...

Вдень і вночі, в спеку і негоду, ціною великих зусиль, ба навіть і життя, радянський вартовий відбуває сувору службу, оберігаючи підступи до пролетарської держави.

Острах і сумніви чужі йому.

В стрункому, переможному співі, що лине з соціалістичної будови чує він лише одне слово, що сповнює його енергією і відважністю; це слово—«переможем».

НА ВИЩІ ШАБЛІ

(До підсумків літ. дискусії)

Дискусія, що відбулася недавно між РАПП'ом та «Комсомольскою правдою», між ВУСППом-«Молодняком» та «Комсомольцем України» в нас на Україні, а, власне, між комсомолом та цілим ВОАППом,—має величезне значення для подальшого розвитку пролетарського літературного руху всього Радянського союзу, пролетлітературного руху України зокрема, і заслуговує на всебічне вивчення.

Дискусія ця зайвий раз підкреслила величезне відставання пролетлітературного руху від темпів соціалістичного будівництва, від вирослих запитів робітничої класи, що під проводом партії героїчно вивершила будову фундаменту соціалістичної економіки.

Вірніше саме з причин цього відставання, з причин недозволених млявих темпів перебудови роботи пролетлітературних організацій, перебудови, що мала перебороти відставання, а подекуди й нерозуміння самої потреби перебудови—саме з причин усього цього і виникла дискусія і та надмірна подекуди гострота, до якої вдавалися диспутанти.

Справді бо: загальне зростання соціалістичного будівництва, наростання темпів і розмаху культурної революції нечувано підносять культурний рівень, культурні запити робітничої класи і всіх трудящих. Незрівняно проти минулого умножився і культурно виріс пролетарський читач і ставить пролетарській літературі далеко більші й серйозніші вимоги, ніж раніш. Задовольнити ці вимоги, піти в ногу зі всією робітничою класою, працюючи старими методами,—жодною мірою не можна. Літературна ділянка, як і всі інші ділянки соціалістичного наступу цілим фронтом, потребувала в нових умовах, в умовах вирослих культурних запитів робітничої класи, ґрунтового перебудови. Ось цього не усвідомило раппівське, воаппівське керівництво, ось цього не вистачало літературній ділянці. Саме в цю точку було спрямовано головний вогонь дискусії.

На очах усієї пролетарської суспільності дискусія викрила низку глибоких істотних вад пролетлітературного руху, які були гальмом на шляху до успішної перебудови пролет. літературного фронту відповідно до нових вимог нової обстанови. З цього погляду корисність останньої літературної дискусії величезна. Вона бо — дискусія — стала могутнім поштовхом до глибшого розвитку, вкорінення більшовицької самокритики на літературній ділянці; самокритики, яка, викриваючи вади пролетлітеру, мобілізує водночас численні маси бійців культурного фронту та й усієї робітничої класи на подолання тих вад.

Дискусія відбувалася в обстанові ґрунтового повороту керованого від партії комсомолу обличчям до пролетлітератури, до завдань партії на літературному фронті, в обстанові величезної зацікавленості нею (дискусією) широких мас пролетарської суспільності. Жодною мірою зацікавленість цю не можна характеризувати як просту собі допитливість (це була б глибоко міщанська, вульгарно-обивательська оцінка), а лише як інтерес до своєї кривної справи—справи пролетарської літератури. Розмах, ширина, зміст дискусії геть переросли, перевищили всі дотеперішні літературні дискусії. І безперечно, що рівняти чи хоча б аналогізувати теперішню літдискусію до минулих не те, що важко, ба навіть і неможливо.

Коли призов робітників ударників до літератури був величезною демонстрацією пролетаріяту, яка потверджувала глибоку життєву правдивість де-

нінської тези про те, що літературна справа в нас повинна стати справою загальнопролетарською, то остання літдискусія обсягом своїм, розмахом є друга така демонстрація.

«Література перестала бути справою вузького кола людей, перестала бути справою «обраних». Звитяжне зростання культурного рівня пролетарів і трудящих нашої країни обернуло справу культурної революції, і зокрема справу пролетарської літератури, на справу мільйонів» («Правда»).

В широкому розмахові дискусії, в інтересі до неї керованих від партії широких верств пролетарської суспільності, увімкненні цілих загонів цієї суспільності до безпосередньої роботи на пролетарському літературному фронті (комсомол)—у всьому цьому другий величезний плюс літературної дискусії.

Дискусія стала за величезний виховний чинник для молодих письменницьких кадрів, для всього пролетлітературного руху.

Роля керованого від партії ленінського комсомолу в літературній дискусії величезна. Загальновідомою, загальноелементарною істиною стало те, що ролю комсомолу в літературі, який завжди боровся, бореться і буде далі непримиренно боротися за войовничу більшовицьку партійність, не можна зводити до вузького кола специфічних, суто молодечих питань, над розв'язанням яких працює, за здійснення яких, мовляв, б'ється комсомол на літературній ділянці. Роля його далеко ширша і визначніша—практичною участю в класовій боротьбі на всіх чисто ділянках соціалістичного будівництва комсомол, під безпосереднім проводом партії, має виховувати в ленінському дусі мільйони нових, молодих поколінь. Отже, ленінський комсомол, як найближчий помічник партії, що працює під безпосереднім її проводом, відповідає перед партією за всі чисто ділянки соціалістичного будівництва, в тому числі і за ділянку літературну. Ці елементарні істини нам доводиться ще й ще раз повторювати, щоб зайвий раз підкреслити, що виступ комсомолу в літдискусії жодною мірою не можна зводити лише до постави ним питання про молодечу тематику в нашій літературі, як то дехто з керівництва пролетліорганізацій (т. Микитенко) раніш вважав.

Звести ролю комсомолу лише до цього—значило б зменшити, принизити його відповідальність перед партією за весь пролетлітературний рух, за його—комсомолову—участь у цьому рухові. Звести вимоги комсомолу лиш до молодечої тематики—значило б сказати іншими словами, що комсомол б'ється за «свій отруб» в літературі, за своє в ній (літературі) «невеличке місце». Ясно, що така характеристика ролі комсомолу в літдискусії була б суто казенною, суто відомчою і нічого спільного з дійсністю не мала б. Ясно, що така характеристика в корені викривляла б зміст гасла про поворот пролетлітератури обличчям до комсомолу. Хіба тому комсомол виступив у літдискусії і так гостро критикував вади пролетлітру, що мало в нас є творів з молодечою тематикою? — Зовсім ні! Комсомол виступив насамперед з причин величезного відставання пролетлітературного руху від темпів соціалістичного будівництва, з потреби підтягнути літературну ділянку, бо

«... вирослі партійні й пролетарські кадри, зокрема комсомол, вимагають і в праві вимагати від пролетарських письменників, щоб вони йшли з ними нога в ногу у великому розгорненому соціалістичному наступі цілим фронтом» («Правда»).

Пролетарська література має бути величезним чинником комуністичного впливу, комуністичного виховання мас і особливо молодих поколінь, що стають за вирішальну силу на виробництві. «Пролетарська література має допомогти партії й комсомолові дати молодому поколінню напрям у житті» (Косарев). Не створивши збірних позитивних типів героїв нашого часу,

героїв більшовицьких темпів, образ яких «володів би розумом мільйонів молодих трудящих, з яких могли б брати приклад» (Косарев),—пролетарська література неспроможна буде виконати своєї величезної і почесної виховної ролі.

Гасло про поворот пролетлітератури обличчям до комсомолу вимагало, отже, не лише кількості і не так кількості «молодечих» літературних речей, як загального якісного піднесення літературної продукції, такого її піднесення, яке б зробило її (пролетлітературу) в руках партії, в руках комсомолу могутньою зброєю лєнінського комуністичного виховання молодих підростаючих поколінь трудящих.

Ось що вкладалося в гасло про поворот пролетлітератури обличчям до комсомолу, ось який був зміст цього гасла.

Не зрозумівши так цього гасла, тов. Микитенко цілком логічно трактував його як «ще одне поточне» завдання. На цю помилку тов. Микитенка цілком слушно вказує ЦО КП(б)У—«Комуніст» у своїй редакційній статті, присвяченій підсумкам літературної дискусії:

«Тов. Микитенко зробив другу помилку тим, що питання повороту лицем до комсомолу трактував, як поточне завдання. Він не зрозумів, що тут мова мовиться про крутий поворот, про нову якість цієї роботи, а захотів це підмінити посиланням на кількість творів з комсомольської тематики. Таке трактування явно звужує й принижує нинішні великі завдання, що стоять перед ВУСППом у спільній роботі з комсомолом. А таке приниження—шкідливе, бо мова мовиться про рішучу перебудову роботи ВУСППу».

Виступ тов. Косарева на III пленумі ЦК ЛКСМУ, з якого фактично й розпочалася дискусія, не є випадковий, несподіваний. Відставання пролетлітератури комсомол давно на собі відчував. Процесами класової боротьби на літературній ділянці, справами пролетлітературного руху давно цікавився і на різних його етапах так чи так до літературних справ втручався. На роботі одного з найбільших загонів ВЛКСМ—саме на роботі комсомолу України—ця крєвна зацікавленість комсомолу пролетлітературною справою особливо помітна. Ще на VIII з'їзді ЛКСМУ, рік тому, комсомол України в промові свого генерального секретаря тов. Бойченка подавав соціалістичний рахунок пролетлітературному рухові України. Говорячи про завдання комсомольської літератури і нещадно критикуючи ідеологічно шкідливі літературні речі про комсомол, тов. Бойченко закінчує цей розділ звіту ЦК з'їздові такими словами:

«Дайте продукцію таку, яку ми від вас вимагаємо, яка допоможе комсомолові виховати себе й молодь у душі партії, в душі лєнінізму. Ось які вимоги ми ставимо перед пролетарським фронтом літератури».

Трохи пізніше, в березні минулого року, ЦК ЛКСМУ оголошує свою відому резолюцію в літературних справах, що ставить перед пролетлітературними організаціями, перед «Молодняком» зокрема, низку актуальних завдань. В напрямі директивної промови тов. Бойченка та постанови ЦК ЛКСМУ, схвалених від партії, працюють місцеві організації, комсомольська преса, домагаючись взаємоспівробітництва з пролетлітературними організаціями.

Ось із цього погляду всякі балачки про те, що літературна дискусія між «Комсомольцем України», з одного боку, та ВУСППом—«Молодняком», з другого, мовляв, позбавлена всякого ґрунту, що це, мовляв, механічне перенесення московської дискусії на Україні (а такі балачки в нас на Україні на початку дискусії подекуди точились), — є глибоко помилкові, коли не сказати більше — обивательські. Керований від партії комсомол України не тільки бо відчував на собі відставання української пролетарської літератури, а відтак ніс і свою за це відповідальність перед партією, а

часто-густо зустрічав і опір від керівництва літорганізацій своїм пропозиціям та заходам, спрямованим на ліквідацію цього відставання. Отож цілком слушно комсомол України в загальній дискусії комсомолу і ВОАППу йшов у перших лавах ВЛКСМ.

Та з одного вказування комсомолу на відставання пролетлітературного руху від завдань доби не виникла дискусія. Дискусія виникла саме на ґрунті виявлення справжніх причин цього відставання, на ґрунті визначення дальших шляхів, якими має розвиватися, переборюючи своє відставання, пролетлітература.

Пролетліторганізації Радянського союзу, наші ВУСПП і «Молодняк» зокрема, провели під проводом партії за весь час свого існування величезну позитивну роботу, вони мають за своїми плечима величезний позитивний багаж. Вони погромили чимало ворожих течій і груп, що зправа й «зліва» атакували лінію нашої партії в літературі, що прагнули задушити пролетарську літературу. Воронщина, переверзіянство, левівщина, літфронтівщина, літературні групи і течії нацдемівців—все це зазнало нищівних ударів від пролетліторганізацій. Ще й тепер точиться шалена боротьба пролетліторганізацій проти всіх і всіляких рештків та рецедивів цих ворожих нам течій. Зокрема в нас на Україні ВУСПП і «Молодняк», переборюючи всі згадані літературні течії в їхній українській модифікації, завдали нищівного удару націоналістичній ВАПЛІТЕ зі всіма її відгалуженнями, як от літорганізація «Марс» тощо.

Всі ці здобутки й перемоги неможливі, немислимі були б, коли б літературні організації не дотримувалися в своїй боротьбі генеральної лінії партії. Всі ці, ніким незаперечені здобутки й перемоги пролетлітературних організацій, ВУСППу й «Молодняка» в тому числі, є наслідок того, що вони (пролетлітературні організації) весь час проводили в основному правильну лінію партії в літературі. З цього погляду успіхи пролетлітератури є, власне, успіхи всієї партії, успіхи всієї робітничої класи на літературній ділянці ідеологічного фронту.

«Та минулим не може жити жодна організація» («Правда»). Нова обстановка поставила нові завдання перед всіма чисто організаціями робітничої класи, перед літературними в тому числі. Нові завдання вимагали ґрунтовної перебудови методів роботи на основі шости історичних вказівок тов. Сталіна, на основі вказівок партії, викладених в редакційній статті «Правди», більш ніж півроку тому (квітень 1931 року). Саме з цією перебудовою і не впоралися літорганізації — загаялися, відстали. А відсталих б'ють.

Не можна сказати, що пролетліторганізації не розуміли потреби перебудуватися, не намагалися перебудову цю здійснити. Травневий пленум ВОАПП завдання перебудови ставив, почасти його й розв'язував.

Не можна сказати, що пролетліторганізації не ставили собі за завдання критикувати шкідливі й принципово невірні, небільшовицькі, неленінські висловлювання й твердження окремих своїх керівників. І таке завдання вони собі ставили і висловлювання такі та твердження часто критикувалися.

Але надто мляво відбувалася справжня перебудова, більше було розмов про перебудову, бо не усвідомило чітко і до кінця раппівське, воапівське керівництво суті, глибини й важливості вказівок партії про перебудову літературного фронту, про характер і шляхи цієї перебудови, про потрібні до неї передумови, про роль войовничої партійності в керівництві літературним рухом. Наслідком цього критика принципово невірних, неленінських тверджень і висловлювань, яка мала підносити літературний рух на вищі щаблі, часто перепліталася з груповищиною політикою, що на неї

хибували всі майже керівники пролетліторганізацій. Критика за системою: «я за самокритику і тому цілком визнаю всі твої помилки» широко практикувалася в лавах пролетліторганізацій. Замовчувалося істотні теоретичні помилки керівників РАППу—Авербаха, Лібедінського, Ермілова, Фадеева—помилки, що йшли не на користь пролетлітрухові. Все це було звичайним явищем у РАППі, та й в наших літорганізаціях—ВУСППі, «Молодняку».

Надто мляво розгорталася самокритика, без якої, звісно, немислима ані перебудова, ані викриття помилок. Адміністрування, робота старими гуртківчанськими методами, що давно себе пережили й тепер, за умов масовості пролетлітруху, стали гальмом до дальшого просування вперед,—міцно ще трималися в лавах пролетліторганізацій.

Все це й спричинилося до такого вже відставання літературної ділянки від вимог партії і робітничої класи, що конче треба було бити на сполох.

Керований від партії лєнінський комсомол, виступивши в літдискусії, всі ці вади став гостро критикувати, даючи їм правильну більшовицьку аналіз і висуваючи цілий ряд пропозицій так творчого, як і організаційного порядку, спрямованих на докорінне виправлення, на докорінне знищення всіх неподобств літературного руху, що заважали йому (рухові) стати в рівень з завданнями доби.

Критика неподобств пролетарської літератури, яка йшла від багатомільйонного комсомолу, що працює під безпосереднім проводом партії, була критикою від пролетаріату. Критика ця відбивала гостре незадоволення мільйонів молодих пролетарів з сучасного стану літератури, гостре й дражливе навіть подекуди незадоволення їх з того, що так недозволєно мляво реалізують, а подекуди й просто нехтують бойові вказівки, бойові директиви партії літературному фронтові. Соціалістичний рахунок комсомолу пролетарській літературі був часткою загальнопролетарського рахунку. Саме цього не зрозумів РАПП, ВУСПП—«Молодняк» в нас, на Україні.

Як же відповів РАПП, як відповів ВУСПП і «Молодняк» у нас, на Україні, на критику комсомолу, на його цілком законні вимоги? Відповіли лементом у душі «наших б'ють—захищайся правдами й неправдами». Відповіли грубим—«не лізь», не лізь із грубими руками в нашу «тендітну ділянку». В кращому разі відповідь ця зводилася до половинчастої гри в самокритику, а насправді до боротьби проти самокритики. «Тов. Косарев правильно критикує вади пролетлітруху, але критикує... по-обивательському» (Авербах). «В нас є помилки дебординського гатунку, але... вкажіть нам хоч одну ділянку ідеологічного фронту, яка б цих помилок не мала» (Авербах). Комсомол прав лише в організаційних питаннях, а в творчих питаннях він, мовляв, скочується на позиції літфронтівщини або, навпаки—комсомол прав лише в творчих питаннях і зовсім неправ у питаннях організаційних. «Комсомольская правда» провадить літфронтівську лінію. Бажання примирити диспутуючі сторони (Микитенко). Самокритика за методом «Іван киває на Петра», коли частина вуспівського проводу, правильно викриваючи й критикуючи вади вуспівської роботи, хотіла знати, скинути з себе відповідальність за ці вади й помилки, скидання цієї відповідальності на «інших», на іншу частину вуспівського проводу, або ж поділ відповідальності: за це, мовляв, відповідаємо «ми», а за те «вони». (Стаття Шишова, Овчарова, Примера в «Комс. Укр.»).

Тоді, коли треба було прислухатись до глибокої критики комсомолу і, скориставшись з неї, зробити ґрунтовний поворот усього літературного фронту, тоді у керівників воапівського руху не вистачило більшовицької мужності, щоб по-партійному визнати всі свої помилки, вади пролетлітруху і стати на шлях їхнього виправлення. Керівництво пролетліторгані-

зації посіло в дискусії суто відомчі, обмежені, «оборонницькі» позиції. Саме в цьому, і особливо в цьому, в ігноруванні цілком здорових, цілком позитивних прагнень комсомолу, що йшли на користь пролетлітрухові, як у краплі води відбилися нерозуміння воапівським проводом нової обстанови, характеристичної тим, що «мільйони пролетарських читачів і особливо молоді щільно підійшли до літературного руху, подали йому свої сили, свої рахунки до літератури, тим самим реалізуючи гасло партії, що літературний рух є справа всіх робітників, усіх трудящих» (Троцький).

Стаття тов. Васильківського, стаття філософського проводу, а згодом стаття тов. Мехліса в «Правді», редакційна стаття ЦО КП(б)У «Комуніста» підсумовували дискусію, зробили глибоку більшовицьку аналіз дискусії, накреслюючи шляхи, якими має далі йти пролетлітературний рух. Схваливши критику комсомолу, партія гостро розкритикувала позиції пролетлітературних організацій і їхнього проводу в дискусії, висунувши перед пролетлітрухом гасло про створення магнетобудів у літературі. До аналізу літературної дискусії, до тих шляхів, які партія накреслила пролетлітературному рухові, визначивши водночас і ролі та завдання комсомолу на літературному фронті,—до всього цього додати нічого. Директиви партії, викладені в згаданих, справді історичних документах—всевичерпні і мають бути за дороговказ так для пролетлітературних організацій, як і для комсомолу.

Пролетлітературні організації ВОАП, ВУСПП і «Молодняк» зокрема, всі ці директиви партії цілком і без заперечень визнали і на останніх пленумах РАППу та ВУСППу по-більшовицькому вже, по-партійному повнотою визнали хибність своїх позицій у літдискусії, нещадно ці позиції скритикували і накреслили цілу програму дій, спрямовану на реалізацію директив партії, на безпосереднє запровадження їх до літературної практики. Співробітництво пролетлітературного руху з комсомолом є одна з головних заповрок успішної перебудови пролетарської літератури—про це ясно і чітко сказали пленуми РАППу і ВУСППу. Доконечність, реальність такого співробітництва диктується тим, що і комсомол і ВОАП ніякої своєї окремої лінії, відмінної від лінії партії в літературі не мають. Лінія їхня—це лінія партії. На здійснення цієї лінії й має ґрунтуватися співробітництво ВОАПу й комсомолу. За один з елементів цього співробітництва власне за його початок має правити широкий огляд комсомольської літератури, що його розпочато з ініціативи «Комсомольської правди» та «Комсомольця України». В процесі цього огляду, в процесі практичної роботи має налагоджуватися щільне ділове співробітництво комсомолу й ВОАПу.

У процесі дискусії комсомол мав і свої хиби—запізний все ж таки поворот комсомолу обличчям до літератури, надрукування кількох неправильних статтів Медведєва в «Комсомольській правді». Хиби ці сам комсомол своєчасно скритикував.

Дискусія скінчилася. Партія сказала своє вирішальне слово. Тепер треба всім братися до практичного здійснення партійних директив. Всякий, хто тільки намагатиметься минулу дискусію хоч у будь-якій мірі повторювати, тягнути нас фактично назад, до перейденого етапу. А реваншистські елементи, звичайно, є. Вони, ці елементи, брехали подекуди в окремих (поодиноких, правда) виступах і на пленумах РАППу та ВУСППу. Зараз вони припинили, але не треба приплющувати очей на те, що елементи ці подекуди, в той чи той спосіб, силкуватимуться робити вилазки. Ми їм повинні завдати нещадного одкоша. Комсомол у виступі тов. Косарева на III пленумі ЦК ВЛКСМ зазначив, однак, що припиненням дискусії комсомол ще не дає будь-яких гарантій на те, що він у тому чи тому випадку не виступатиме проти проводу пролетлітературних організацій чи окремих представників цього проводу. Найменший відступ,

найменше порушення партійних директив, партійної лінії в літературі, звідки б це порушення не йшло, безперечно, натрапить на гостре і непримиренне заперечення від комсомолу.

Завдання тепер полягає в налагодженні взаємоспівробітництва ВОАППу і комсомолу, в широкому розгортанні творчої дискусії, творчих змагань у межах творчої лінії ВОАППу, схваленої від партії, в організації письменницьких кадрів на боротьбу за опанування марксо-ленінського світогляду, на боротьбу за ленінський етап в літературознавстві—проти всіх і всіляких ухилів від правильної ленінської лінії партії в літературі, — проти головної тепер правої небезпеки (воронщина, меншовикуватий ідеалізм), що силкується нас тягти на шлях буржуазного реставраторства, проти «лівих» загинів та проти контрреволюційного троцькізму.

Лист тов. Сталіна до редакції журналу «Пролетарська революція», що є для всіх нас зразком більшовицької ленінської непримиренности, зобов'язує пролетлітературний рух, зобов'язує комсомол підсилити боротьбу проти буржуазної агентури на літературному фронті, розгорнути нещадну боротьбу проти контрабанди всього чужого, ворожого нам на ділянці художньої літератури, літературознавства, проти ліберального ставлення до всієї контрабанди. Боротьбу цю треба щільно пов'язати з глибокою теоретичною учобою з опанування клясиків марксизму — Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна, з боротьбою за попутника, за обернення його на союзника. а далі й на рейки пролетлітератури. Тільки в такий спосіб нам пощастить вибороти справжні магнетобуди в літературі. Гасло магнетобудів у літературі має на меті не тільки кількість, і не так кількість як *якість*. Щоб кожна літературна річ саме *своєю* якістю заслуговувала на звання літературного Магнетобуду.

Одним з важливіших чергових завдань пролетлітературного руху є глибока і систематична праця над вихованням ударників, щоб вони в недалекому майбутньому стали *справді* *центральною* *постаттю* пролетлітературного руху.

Робота комсомолу в літературній ділянці на Україні має йти шляхом налагодження щільного взаємоспівробітництва ЛКСМУ і основної пролетлітературної організації ВУСПП. Був час, коли комсомол України гостро й рішуче виступив проти тенденції механічного злиття, механічної консолідації спілки пролетарсько-комсомольських письменників «Молодняк» з ВУСППом. Про це говорив тов. Бойченко на VIII з'їзді ЛКСМУ, про це говорила резолюція ЦК ЛКСМУ в літературних справах, оголошена в березні місяці минулого року. І впродовж усього 1931 року комсомол рішуче боровся проти продовжування цієї тенденції від частини проводу ВУСППу і «Молодняка», продовжування, яке, на жаль, мало місце навіть після оголошення згаданих вже документів комсомолу.

В чому був сенс того заперечування комсомолу? Сенс його був у тому, що комсомол України на той час не мав ще щільного взаємоспівробітництва з ВУСППом. Роботу ВУСППу тоді ще не просякло гасло повороту обличчям до комсомолу. Більше того—про це гасло в ВУСППі на той час навіть і не згадувано. І цілком природно, що комсомол України в такій обстановці жодною мірою не міг погодитися на те, щоб механічно злікуватися, механічно влитися до ВУСППу свій комсомольський літературний загін. Лише після літературної дискусії, коли шляхи взаємоспівробітництва чітко окреслилися, коли співробітництво це стало можливим, реальним, коли справді на ділі забезпечено поворот цілої пролетлітератури України обличчям до комсомолу — комсомол сам поставив питання про недоцільність існування окремішньої спілки комсомольських письменників, про потребу консолідувати всі сили цієї спілки в лавах ВУСППу. Ближчим часом це має практично здійснитися. Робота в «Молодняку» зараз над-

звичайно занепаала. Завдання полягає в тому, щоб «Молодняк» зараз ґрунтовно, «на ходу» перешикувався, підтягнув свої відсталі ланки, щоб прийти до ВУСППу міцною, злітованою комсомольською бригадою, посісти у ВУСППі передові позиції в боротьбі за магнетобуди в українській літературі.

Кардинальне сьогоднішнє завдання всього пролетарського літературного руху—це поворот усієї практики літорганізацій обличчям до літературного «виробництва», обличчям до конкретної творчості, до творчих завдань. Саме в процесі творчої роботи, на безпосередній творчій практиці, а не відірвано від неї, «розсекречуючи» всю творчу роботу письменника, організовуючи йому творчу допомогу в самому процесі творення літературної речі, літературні організації мають розгортати дальшу боротьбу за опанування письменником марксо-ленінського світогляду. Це має бути велетенська пляново організована, науково-лабораторна робота, що всім своїм еством має бути пов'язана з повсякденною соціалістичною практикою пролетаріату, з соціалістичним наступом, що його розгорнула партія на ідеологічному фронті в боротьбі за ідейну кристалізацію філософії пролетаріату.

В світлі цих завдань особливо виростає роль «товстих» літературних журналів. Журнали ці мають стати активними чинниками, центрами цієї велетенської літературної науково-лабораторної роботи. У такому визначенні ролі «товстих» літературних журналів, звичайно, нічого особливо нового немає. Роль «товстих» літературних журналів, як науково-лабораторних літературних центрів, логічно випливала з усього літературного процесу останнього часу, з завдань, що стояли перед цим процесом. Гасло ж «конкретної критики» ще більше цю роль конкретизувало, чітко й виразно ставлячи перед «товстими» журналами вимогу перебудувати свою роботу.

Журнал «Молодняк», що теж належить до такого типу літературних журналів, за останній рік над перебудовою своєї роботи працював особливо ретельно. За останній рік журнал щільно зв'язувався з ударниками-привокниками до літератури. Гасло «конкретної критики» в роботі журналу «Молодняк», як ні в одному іншому «товстому» літературному журналі, справді знайшло свій практичний відгук. Журнал дав за останній рік цілу низку широких статтів, що докладно аналізували всю творчість цілого ряду правопопутницьких та союзницьких письменників (Яновський, Юре-занський, київська «Коммуна писателів», Бажан, Адельгейм тощо).

Зокрема журнал «Молодняк» перший викрив націоналістичну контрабанду Лавріненка в його книжках про Блакитного, Чумака, Тичину, націоналістичну контрабанду Хмурого в його книжках про «Березіль», націоналістичну та формалістичну контрабанду в передмовях цілого ряду книжок масової бібліотеки українських класиків, що її видає ЛіМ, тощо.

Один лише журнал «Молодняк» з-поміж усіх інших «товстих» журналів, рішуче ставив питання про поворот пролетлітератури обличчям до комсомолу, про взаємоспівробітництво комсомолу і пролетлітератури.

Все це позитив журналу, а фактично позитив цілого комсомолу, скільки робота самого журналу була одним з яскравіших елементів, виявів повороту цілого комсомолу обличчям до літератури.

Великим дефектом у роботі журналу слід вважати те, що журнал, нещадно б'ючись проти буржуазної небезпеки в літературі, брав під свій критичний догляд лише правопопутницьких та союзницьких письменників і зовсім мало працював над аналізом творів пролетарських письменників, мало їм допомагав. Низький ще ідейно-політичний рівень критичного матеріалу, а така стаття, як «Проти марксистуватих приват-доцентів» К. Давида (№ 6-7), попри всі її позитивні сторони, сповнена зайвою, непотрібною галасливістю.

У світлі літературної дискусії, в світлі листа тов. Сталіна особливо яскраво виявилася низка серйозних помилок, припущених у нашому журналі. За одну з найбільших таких помилок, яку ми кваліфікуємо як політичний прорив у роботі журналу, слід вважати видрукування трьох частин повісти Лизавети Ткаченко «Андрій Мартінцев». Про шкідливість цього твору цілком поправно сигналізував «Комсомолец України», гостро його розкритикувавши. Повість ця характерна цілим рядом ворожих нам троцькістських висловлювань та ідей, кількість яких переростає в якість, роблячи в такий спосіб увесь твір ідеологічно шкідливим. Маючи намір яскраво відбити роль особи в нашому суспільстві, роль молодих поколінь, що виховуються в радянських умовах, автор удався до голої фактографії, вихопивши зовсім випадкових і зовсім не типових персонажів із нашого суспільства, неймовірно їх індивідуалізувавши. Але головна хиба твору лежить в основній його методологічній тезі, що є ідеалістична, антимарксистська.

Суть цієї тези в ідеалістичному розумінні проблеми героя і маси, бо саме за такою ідеалістичною концепцією буржуазна література культивує індивідуаліста героя-надлюдину, ховаючи за його своє клясово-прогниле нутро.

Молодий автор не спромігся для себе розбити цю творчу методу, а, навпаки, попав під її вплив і застосував механічно у своїй творчій роботі, розв'язуючи проблему особи й колективу за доби будованого соціалізму.

Саме з цього виходячи, автор перекрутив дійсність, зірвався у виконанні свого наміру,—показати перехід робітництва від стихійної революційності до свідомого переведення пролетарської революції і будівництва соціалізму за керівництвом комуністичної партії.

Реалізуючи цей свій намір в образах Серцова—представника старої генерації робітництва і Мартінцева, молодого робітника, автор шкідливо, антипартійно розв'язав цю проблему. Не застосовуючи в своїй творчості діалектичної методи, автор не спромігся дати художніми засобами марксистської аналізи протиріч нашого суспільства, механічно побудував ці прогірччя, відірвавши свого героя від колективу, зробивши його надгероєм, авангардистськи протиставивши його (героя) колективові, поставивши над колективом. З такої методології, з такої побудови твору взаємини молодих поколінь з старими, поза всіма суб'єктивними намірами автора, обернулися на боротьбу двох поколінь. Редакція не поставилася критично до цього твору, давши йому місце на сторінках журналу, і це некритичне ставлення редакція кваліфікує як політичний прорив у своїй роботі, як примиренство, лібералізм до твору з явно троцькістськими ідеями.

Знаючи всю попередню, нічим не запламовану літературно-політичну і громадську діяльність автора, редакція далека від того, щоб інкримінувати авторові троцькістську контрабанду. Тим більше, що сам автор повнотою визнав помилковість і шкідливість цього твору. Не відриваючи твору від світогляду автора, але й не заслоняючи ним усього світогляду автора, редакція розцінює цю літературну річ як глибокий творчо-політичний зрив автора і має допомогти авторові зрив цей виправити.

Попри цей головний прорив, редакція припустилася цілого ряду дрібніших, але всеж важливих з літературно-політичного погляду помилок, що мали місце на сторінках журналу.

Через кілька критичних матеріалів до журналу просякнули елементи груповщини, що зовсім неприпустима є на сторінках літературного органу комсомолу. Елементи ці були протягнені в кількох роботах тов. Клоччя, який серйозні творчі зриви світоглядного порядку в творчості одного з найкращих поетів «Молодняка»—тов. Крижанівського, з групових інтересів пояснював просто... неохайним ставленням до слова (стаття «Енергія», № 4). З тих же групових інтересів Клоччя підносив «до небес»

літрапорт організації «Молодняк» VIII з'їздові ЛКСМУ, виголошений на з'їзді тов. Шереметом (стаття «У наступ» № 9). Літрапорт цей суто лякоровочний, без грана самокритики і на цей його (літрапорта) дефект конче треба було вказати, як і взагалі вказати на промахи й зриви в творчості Шеремета, дати їм відповідну оцінку, чого Ключча не зробив.

У тих же таки статтях припущено низку «мимохідних» грубих, аж нічим не обгрунтованих вихваток Ключчі проти творчості Первомайського і т. інш. Хоч статті ці редакція дала і дискусійним порядком, проте не організувала вчасно на них критики, не кажучи вже про те, що деякі положення статті, груповщину в тому числі, жодною мірою не можна брати за предмет дискусії на сторінках літературного органу комсомолу. До цих положень стосується і таке хоч би твердження Ключчі (стаття «Енергія»): «Хіба не за Еллана билися ми, напостівці, проти зеровського, хвильовістського паплюження цієї спадщини» (літературної спадщини В. Блакитного—Ред.). Вірно, що в боротьбі проти зеровщини й хвильовізму пролетлітература билася за літературну спадщину Блакитного, і за спадщину цю боротися треба було б. Але ж є ще щось більше за цю спадщину—є лєнінські принципи національної політики нашої партії, за які боролася й бореться сама партія і під її проводом пролетлітрух України.

Наведене нами помилкове твердження Ключчі не є в нього випадкове, бо він (Ключча) в усіх майже своїх працях зовсім некритично ставиться до спадщини Блакитного, Чумака, Михайличенка, залічуючи всю майже їхню творчість до надбань пролетлітератури. Елементи груповщини подибуємо і в статті т. Б. Коваленка «Відповідальне завдання» («М» 2), де він змазує цілий ряд істотних вад твору Юхима Зорі—«Депо».

Груповість критики Б. Коваленка, а значить шкідливість статті виходить саме з того, де критик, замість по справжньому викрити шкідливу концепцію Ю. Зорі в освітленні партії і робітництва—ліберально її виправдує, всіляко мотивуючи і замазуючи її.

Помилкою редакції, безперечно, є вміщення цієї статті в такому її вигляді.

Подруге—в роботі журналу було припущено кілька грубих голобельних, або зовсім плутаних висловлювань на адресу попутників, які (висловлювання) зовсім не сприяють вихованню попутників. До висловлювань такого гатунку належать окремі твердження тов. Корнійчука в його загалом непоганій статті «Творча метода української радянської кінематографії» (№ 9), як ось приміром таке: «Хто такий Брасюк?—Це типовий дрібнобуржуазний письменник, яскравий, ворожий пролетаріатові попутник, що скотився до відвертої контрреволюції». Або ще таке: «Творча метода Довженка на той час (фільм «Земля»—Ред.) базувалася не на методі матеріалістичної діалектики, а стояла між ідеалізмом та матеріалізмом». Замість поправильному, по-марксистському скритикувати біологічне філософування Довженка, його соціально короткозорість, еклектичність його творчої методи, Корнійчук обмежується голим визначенням, що він (Довженко) стояв тоді «між ідеалізмом та матеріалізмом». Що це взагалі за такі позиції «між ідеалізмом та матеріалізмом» хіба що тільки одному Корнійчукові відомо.

Потретьє. Зовсім шкідливою слід вважати редакційну статтю «До підсумків першого року» (№ 9). Шкідливість її в тому, що автор статті неправильно орієнтує ударників. Він їх орієнтує не на учбу, не на опанування мистецької зброї, а на шлях у дусі «шапками закидаємо, ми все можемо» і т. д. Тут автор не піднісся вище за помилкове рапівське визначення, що ударник-призовник, мовляв, у нас уже став центральною постаттю літературного руху, автор не відштовхнувся від цього помилкового твердження, а навпаки—всебічно його став «популяризувати». Ясно, що стаття ця не сприяє вихованню ударників.

Припущення цих помилок коріняться насамперед у деякому приниженні почуття відповідальності у редакції за виховання пролетписьменників, а подекуди і в ліберальному ставленню до всього не нашого, ворожого нам, коли це, не наше, вороже йшло іноді з-під пера пролетарського письменника. Ясно, що в дальшій своїй роботі редакція має докорінно такий стан змінити і багато чого в цій справі редакція вже зробила і робить.

Директиви партії по літдискусії, лист тов. Сталіна є для журналу головним кермом у його подальшій роботі. Журнал має ще більше розгорнути боротьбу проти буржуазної агентури на літературній ділянці, проти троцькістської і всілякої іншої контрабанди, проти ліберального ставлення до неї. Роль журналу в налагоджуванні взаємоспівробітництва комсомолу і пролетліторганізацій—величезна. За один з перших кроків до участі в цьому налагодженні взаємоспівробітництва по літдискусії є ввімкнення журналу в огляд комсомольської літератури. Далі журнал має розгорнути глибоку лабораторну роботу, не випускаючи з ока жодної літературної речі, що виходить в світ, організовуючи творчу допомогу молодим письменникам, письменникам-ударникам, гуртуючи навколо себе комсомольський актив, що працює на культурному, на літературному фронті, щоб бути справді бойовим, ударним літературним органом комсомолу в боротьбі за войовничу більшовицьку партійність в літературі.

ПРО ОДНУ ПОСЛУГУ МАРКСО-ЛЕНІНСЬКОМУ

ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВУ

Поворот на філософському фронті по-бойовому, досить гостро поставив питання про опанування марксо-ленінської методи—матеріалістичної діалектики—й конкретне застосування її на всіх ділянках теоретичного фронту. Це стосується і літературознавства. Перед останнім на сьогодні, в усю широчінь, стоїть завдання на засадах марксо-ленінської теорії в повнім, неподільнім зв'язку з практикою соціалістичного будівництва здійснити справді позитивну розробку актуальних проблем, що їх висовує наша доба. Особливо великої ваги набувають питання, пов'язані з національно-культурним будівництвом, зокрема питання марксо-ленінського шевченкознавства, що йому майже не приділялось уваги за минулого філософського керівництва на Україні.

Творчість великого поета Шевченка мусить посісти яскраво визначене місце, як революціонера, що в муках поневолення й рабства, незламно, всією силою волів до нашої доби в своїх мріях і пориваннях. Шевченко відбивав думки визискуваних кріпацьких мас, був повнотою перейнятий відданістю їхній визвольній боротьбі.

Проблеми, що постають з галузі марксо-ленінського шевченкознавства, мають величезне політичне значення. Теоретична розробка їх мусить посісти своє місце, скеровуючись всіма вістрями проти псевдомарксистських теорій шевченкознавства. Вона повинна бути цілковито перейнята непримиренною боротьбою проти всіх спроб ревізії марксизму-ленізму в літературознавстві. Боротьба на два фронти так проти механіцизму, як толової небезпеки, як і меншовикуючого ідеалізму, в якій би формі вони не виступали, боротьба за партійність у науці—така вимога сучасного повороту на теоретичному фронті. З цього погляду, на велику увагу заслуговує стаття П. Демчука в 4-ому номері «Гарту» за 1931 рік—«Шевченко і його вчителі філософії». П. Демчук з властивою претенсією, з галасливою зухвалістю лише про те «нове», що має на оці сказати: «Тільки, мабуть, відсутність бажання і відповідної підготовки пройти в сферу інтелектуального зростання Шевченка, в будувannya його світогляду перешкоджали нашій шевченкознавчій літературі звернути на це відповідну увагу» (стор. 188). Ми поминаємо закид на відсутність «бажання» в нашій марксистській шевченкознавчій літературі, яким відгороджується Демчук, а послідуємо за автором «в сферу інтелектуального зростання Шевченка» і поглянемо на те многозначне «це», що їм визначає свою «новину» Демчук. І дійсно, не абищо сповідає автор. Він зразу розпочинає свою філософську розвідку про Шевченка з загальної передумови, з постави питання про різницю між філософом і поетом, і відповідає на це: «Поет переживає дійсність, філософ її ще й аналізує. Філософа слухають і розуміють не всі. Поета слухають і відчують усі» (стор. 170).

Така різниця. Ледве чи треба особливо доводити, що це є чисто ідеалістичне розуміння на зразок переверзінства, яке розглядає поезію лише як вислів переживання, почуття, яке не може набувати в письменника свідомої політики, а відтак і партійности. Відомо, що Переверзев додержувався антимарксистських настановлень у літературі, зокрема в питанні про єдність почуття та мислення в художній творчості письменника. Він відривав перше від другого на кшталт ідеалістичної, так званої асоціативної психології. Переверзев не надавав значення ідеї, свідомому в художній творчості, що є кінцевою умовою для неї як дійового чинника. На таку точку зору скочується і Демчук. Він не розуміє, що поезія може і мусить бути своєрідною формою глибокого усвідомлення суспільної дійсності і на основі цього великою революційною силою перетворення її. Ще більше, за Демчуком, виходить, що слухаючи поета, лише відчують його, в той час коли філософа розуміють.

Тлумачення Демчука, безперечно, цілковито йдуть всупереч політиці партії, що ставить перед літературою в цілому, а відтак—і перед поезією, бойові завдання соціалістичного будівництва, які вона має свідомо, з повним розумінням відбивати, успішно виконувати—ясно й переконуюче втілювати в образах, приступних і для відчуження і для розуміння пролетарського читача.

Поворот на літературному фронті вимагає від кожного письменника передової класи—пролетаріату бути справжнім виразником марксо-ленінського світогляду, озброювати ним маси на активну боротьбу за комунізм. Шкідливим тому є розуміння поезії лише, як відбитка переживань, тотожних по суті рівню індивідуального досвіду. Воно не підіймає масу до усвідомлення загальнокласових інтересів і завдань, а, значить, і не мобілізує їхню волю на самовіддану боротьбу, за сучасних умов розгорнутого будівництва соціалізму, цілим фронтом.

Погляд Демчука на поезію, як на вислів переживання, насправді є вияв ідеалістичного естетизму, що йому властиво обмеження емоціональним сприйняттям дійсності, задоволення з відчуження тощо,—а не глибоке розуміння дійсності і на основі цього перетворення її. Свій ідеалістичний погляд Демчук поглиблює далі. «Наївно думати,—пише він—що філософія виростає тільки за кабінетними столами «страшно учених», і тут же пояснює: «думка залишається думкою, незалежно від того, чи вона виконується на суто формальному станку теоретичного розуміння, чи обливається живою кров'ю з муками родиться з найглибших душевних надрів людини».

Отже маємо суто ідеалістичне уявлення. За Демчуком, бачте, теоретична думка твориться просто—кується на «суто формальному станку». А «думка» художньої творчості «родиться з найглибших душевних надрів». Останнє твердження, що їм з'ясовує поетичну творчість Демчук, не є нове. Воно, безперечно, є погіршеним викладом відомої ідеалістичної «теорії» на взірць буржуазного естетизму, що її в свій час виголосив Юринцев в своїй інтермедії з приводу творчості Арк. Любченка: «Звонить тиша душевної мовчанки і темні бажання втілюються в образи». Такий процес літературної творчості за Юринцем. На його думку, письменник знаходить

відповідь на хвилюючі його питання «вечорами, коли надходить творча хвилина і з нічого родиться, журить нескінчене творче надхнення».

Таким чином, подібно до того, як у Юринця темне бажання в думках, що потім втілюються в художні образи, виринають із тиші душевної мовчанки,—у Демчука думки виринають із «душевних надр». Правда, залишається різниця... Якщо Юринець висловив своє розуміння процесу літературної творчості не абиякою мовою, то в Демчука, порівнююче, це подано в стилі немічного силування. Та є й принципова різниця.

В той час коли Юринець дійсно став на шлях визнання помилок (хоча ще й досі перебуває в стадії переборення їх),—Демчук продовжує поглиблювати свої позиції меншовикуючого ідеалізму і після філософського повороту,—залишається в ролі оборонця своїх шкідливих неленінських поглядів, роблячи спроби пропагувати їх і на фронті марксистського шевченкознавства.

Підходячи до Шевченка, Демчук відносить його, за допомогою класифікації ідеаліста Рескіна, до категорії великих людей, яких «образ зміняється зі зміною самої історії, скільки вони постійно підпорядковані розвиткові й тому, так би мовити, відіграють завжди-різні ролі».

«В такому розумінні—пише Демчук—Шевченко—це геній, великий поет-мислитель, не тільки для свого часу, а для всього дальшого розвитку, не тільки свого народу і людства в цілому... У творчості Шевченка вражає надзвичайна здатність відкликатись на всі своєрідності різних віків, бо він розказує про загальнолюдське».

За Демчуком, Шевченко соціально не визначається з погляду марксо-ленінської теорії. Він просто один із великих людей, що підпорядковані всьому розвитку, Шевченко, бачте, вражає здатністю «відкликатись на всі своєрідності різних віків... Він розказує про загальнолюдське» і т. інш.

Таким чином, нехтується класову основу в творчості Шевченка, що вся єдино підпорядкована визвольній боротьбі пригноблених трудящих мас, цілковито пройнята лютою зненавистю до панів, царів і попів. Це цілком логічно витікає з демчукового, заздалегідь висловленого, твердження, що образ Шевченка, як і «кожної великої людини», «змінюється зі зміною самої історії».

І дійсно, це можливо зі зміною переживань окремих індивідуумів історії, згідно з зазначеною «теорією» Демчука, за якою поета можна лише відчувати. Та не лише цьому. Шевченко належить до категорії велетнів. А «кожна епоха—твердить Демчук—бере з творчості цих велетнів все, що свіже, щось нове, щось «своє», так би мовити, для себе» (стор. 183).

Виходить, що капіталістична доба, з її експлуатацією може жити корінними з творчості Шевченка, може брати з неї «щось нове, щось «своє», так би мовити для себе». Говорити так,—значить затушковувати соціальне, класове значіння творчості Шевченка, що гармонує і співзвучне лише нашій добі пролетарської революції. Демчук, зводячи творчість Шевченка до «вражжючих» відгуків на «загальнолюдське», тим самим дає привід ворожим спробам пристосувати Шевченка до своїх класових інтересів. Відомо, що навколо Шевченка здавна точиться така боротьба. Та ще й зараз на неї покладають надії ворожі соціально-політичні групи, що заходять собі притулок за кордоном, особливо у фашистській Польщі.

Демчук взагалі не надає значення висвітленню соціального коріння в творчості Шевченка. Він твердить, що селянська «стихія» аж ніяк не може бути базою філософського розвитку, що «на її ґрунті найвище може розвиватися примітивний народний світогляд з чисто релігійною закраскою в своєму змісті». Це Демчук пояснює так: *Перед селянином життя не ставить ніяких особливо складних проблем*. Надто турбувати себе на організації та активізації інтелектуальної сторони життя не доводиться.

Звичайно, таке тлумачення є невірне. Поперше, принципово, філософією може бути і будь-який світогляд «з чисто релігійною закраскою». Більш того, філософія ідеалізму є витончений, так чи інакше змінений релігійний світогляд. Як можна протиставляти релігійний світогляд філософському розвитку у минулому, коли саме він і лежав в основі філософії ідеалізму, що нерідко зростала в історії, як плід дрібнобуржуазної, а відтак і селянської стихії. Подруге, не вірно, що селянська маса, диференційована в певних соціальних верствах, за життя Шевченка «аж ніяк не могла бути базою філософського розвитку». Шкідливе і неприпустиме є твердження, що «перед селянином життя не ставить ніяких особливо складних «проблем».

Відомо, що доба Шевченка є доба передбуржуазна, коли панував царсько-кріпацький лад. В середині його особливо пригніченою і поневоленою була кріпацько-наймитська верства селянства. Вона невпинно билась у стражданнях і пориваннях над всеосяжним питанням життя, над своїм визволенням. Саме намагання і важкі думки складного, безпорадного становища цієї верстви селянства і висловлював кріпак і «мужицький поет» Шевченко:

«Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами.
Нащо стали на папері
Сумними рядами?
Чом вас вітер не розвіяв
В степу як пилину?
Чом вас лихо не приспало.
Як свою дитину?
Бо вас лихо на сміх породило.
Поливати сльози... Чом не затопили
Не винесли в море, не розмили в полі?
Не питали б люди, що в мене болить,
Не питали б за що проклинаю долю,
Чого нужу світом?..»

Така постава складного, вже надто важкого питання, робилася перед наймитсько-кріпацькою верствою селянства всім суспільним розвитком за часи Шевченка. Це й спричинилося до гіркої думи, тяжкої турботи і разом з тим до великого змагання за визволення трудящих у творчості Шевченка.

Зовсім невірним тому є твердження, що «український селянин епохи Шевченка ішов по дуже вузькій, простій стежці», що він сам собі провіщував шлях аж до самої смерті: «батьки, традиції, панщина». Не можна сказати, що то була та абсолютна безнадійність і повне покладання на до

лю, що не залишає навіть місця для мрій про краще. Навпаки, остачні були широко поширені серед визискуваних мас і знайшли свій відбиток у Шевченка.

Демчук не розуміє цього, і вже зовсім знеоцінює революційне поривання, яскраві проблески класової свідомості і намагання до визволення всередині тодішнього українського селянства, в його найбідніших трудящих верствах. Останні не йшли з панською непогрішимістю по «простій стежці». Адже це було на зорі капіталізму, коли його елементи, народжуючись, ще більш посилювали пригнічення і разом з тим породжувало серед кріпаків і наймитів тяжку думу про своє класове майбутнє.

Інакше гадає Демчук. На думку його, український нарід у своїх піснях «мірє не про майбутнє, а плаче за минулим» у своєму світорозумінні, якщо навіть про такий можна говорити, «він не переходить границь свого села». Демчук цілком позбавляє кріпацько-наймитські маси, що жили творчість Шевченка, навіть малого піклування в думках над майбутнім. Він не вбачає визрівання нових сил, що тоді вже сягали далі звичайної журби.

Не помічаючи основи, що на ній зростали філософські погляди Шевченка, Демчук природньо приходить до висновку, що обстановка, яка була за часу Шевченка, «не може звичайно ніяк стимулювати інтелектуального національного розвитку; духовне тут життя не переходить межі емоціонального. Філософія ж родиться в стихії боротьби, постійного руху, який заставляє людину думати, думати, ще раз думати» (курсив автора). На думку Демчука, цієї «стихії» боротьби, що заставляє думати, не було за життя Шевченка.

Що ж дивного після цього, коли Демчук подає суто ідеалістичну постанову для розуміння Шевченка: «Без наукового вивчення впливу різних учених, філософів та літераторів і поетів митців, які могли б мати вплив на конструювання світорозуміння Шевченка, наша шевченкознавча література не зуміє вийти на широке поле пізнання Шевченка як людини». Це ідеалістичне міркування, за яким вся творчість Шевченка з'ясовується впливами «різних учених», поглиблює Демчук в іншому місці: «люди у свій час покладають своєю творчістю великі підмурки для дальшого розвитку, так що без їхньої творчості ледве чи дальший розвиток набрав би такого характеру; їхня творчість, їхнє індивідуальне розходиться у новому, на перший погляд, безслідно, і тому їх знають тільки як минуле й не бачать у сучасному. Це й дуже важко знайти. Це вдається спеціалістові вченому історикові, але широкі кола нового суспільства цього не знають».

Ось якою ідеалістичною нісенітницею, приступною «лише» спеціалістові-вченому, керується, як все визначаючим принципом, Демчук. У творчості Шевченка бачте, «індивідуальне розходиться в різних вчених». Тому Демчук входить у ролі «спеціаліста-вченого» і радить «вивчити те філософське тло, на якому могло виростати філософське світорозуміння Шевченка... Вивчити ту філософську діяльність, яка мусила б бути базою, на якій підносилися філософські елементи загальної творчості Шевченка» (стор. 171).

Ось чим обмежується Демчук. Жодним словом навіть не обмовився в статті він про соціальні відносини, класову боротьбу, в світлі якої формувався світогляд Шевченка. Демчук, як ми бачили, вважає що Шевченкове світорозуміння «конструювалося і склалося виключно під впливом різ-

них вчених». На його думку, Шевченко в своєму ставленні до реакційної філософії цілковито зобов'язаний «впливу таких ідей, що в цілому мусило діяти негативно, відштовхуюче на Шевченка, по лінії сприйняття офіційної філософії».

Проте, Шевченко є монолітний велетень, безподібний і незрівняний за свого часу. Його творчість була разючою, цілком новою якістю на тодішнім ідеологічним тлі, і світила власним вогнем великої думи. Вона живилась творчими соками поневолених і визискуваних кріпацько-наймитських мас. І це була та незламна сила, що діяла «відштовхуюче на Шевченка по лінії сприйняття офіційної філософії».

Тим то в творчості Шевченка так помітно відбиваються потужні, у муках народжені, мотиви придушеного трудящого люду. Думка бо осгань його надто тяжкий шлях проторювала.

Цього не розуміє Демчук, він стоїть на позиціях меншовикувального ідеалізму, коли чисто гегельянським способом робить спробу розглядати філософський розвиток Шевченка відірвано від соціально-економічних умовин часу, слідуючи логічному виведенню його думок з думок «різних учених», шукаючи тут тотожності і взагалі пояснення, чому творчість Шевченка була така, а не інакша. «Для загального розгляду філософського світорозуміння та його формування у Шевченка—пише Демчук—питання про Ліберта (ідеаліста-гегельянця—автори),—одне з найважливіших... Ліберт дістався Шевченкові випадково, але все таки факт залишається фактом, що Шевченко «Естетику» Ліберта читав і ця праця належала і пізніше до домашньої книгозбірні Шевченка».

Далі: «Не абияке значіння має виявлення впливу Гете» і т. інш., але, особливо наполягає Демчук на впливові Гумбольдта на Шевченка. «В його (Шевченка) відношенні до «Космоса» Гумбольдта ми повинні шукати ниток які нас мусять довести до шляху формування світорозуміння Шевченка». Або: «Прямо таки треба сказати, що «Космос» Гумбольдта мав вплив на формування світорозуміння Шевченка включно до того, що Шевченко місцями повторює цитати з «Космоса» (?)».

Правда, Демчук застерігає: «Філософське світорозуміння Шевченка куди складніше, глибше, ніж просте і ясне тлумачення Гумбольдта». Ну, звичайно, тов. Демчук видання «Космоса» не дає нам «Кобзаря» Шевченка. Та цього замало. Демчук загострює думку, і далі пише: «Космос» говорив не тільки, так би мовити, до душі Шевченка, а говорив з його душі» (курсив авторів). Далі говорити нічого. Дійсно, Гумбольдтове «індивідуальне», висловлюючись словами Демчука, все «розходиться» в новому Шевченковому.

Чому ж так заглиблено знайшла вираз творчість Шевченка в «Космосі» Гумбольдтовому? Демчук дає відповідь: «Художнє змалювання майстерними рисами природи, як одушевленої єдності, суцільності, що постійно розвивається, приставлення природи, як живого гармонійного цілого, що кінець кінцем, живе і розвивається внутрішніми силами,—це ті спільні співзвучні лаятмотиви, які робили «Космос» Гумбольдта таким рідним, близьким Шевченкові» (стор. 191).

Демчук вважає цілком філософію Гумбольдта з її пантеїзмом тощо за філософію Шевченка. Він не розуміє, що навіть один ідеалістичний есте-

тизм натурфілософії Гумбольдта робив її відмінною від світогляду Шевченка. Адже Шевченко на тлі природи бачив тяжку боротьбу людини за існування, сповнену стражданнями й муками, більш того,—бачив безраднісі суспільні відношення, бачив жорстоку класову боротьбу і був її надхненник в таборі визискуваних. Проте, цього зовсім не зважував ліберал Гумбольдт, прибічник гармонії у всьому, навіть у своїй дружбі з пруськими королями,

Шкідливим є Демчукове твердження, що: «художнє змалювання світу від туманних зірок до моху на гранитних скелях було куди ближче, рідше, дороге серцеві кожної культурної людини». Це не було властиво Шевченкові. Не гармонією й милуванням нею була пройнята його поезія. Воча пройнята жорстокою класовою боротьбою і стражданнями трудящого люду. Та ні, не звертає на це уваги Демчук, а пише далі: «Гумбольдт, за римським мислителем Цицероном, вихвалює красу природи і раювання людини на лоні пишної, багато обдарованої природи». І тут же Демчук спішить встановити повну одність думки і відчущання Гумбольдта і Шевченка наведенням з щоденника Шевченка місця: «не може бути нічого солодшого, нічого більше чарівного в житті, як самотність. Особливо перед лицем усміхненої цвітучої красуні, матері природи».

Та марні надії. Ніколи Шевченкові не була властива в жодній мірі ліберальна, вільнодумна філософія «райювання людини». Борцю й революціонеру Шевченкові вороже було гуманне замилювання і заспокоєння гаями, садочками, краєвидами, «природнім раєм»:

«В тім гаю,
У тій хатині, у раю—
Я бачив пекло...

Там неволя,

Робота тяжкая»...

Не Гумбольдтова і Цицеронова була самотність у Шевченка. Шевченко занурювався від жорстокої дійсності, що роздирає думки, знесилювала поневоленням, робила з людини раба, ставляли його в надмірні, незносні умови. Ось де джерело Шевченкової самотності, журби і разом з тим лютої зненависти до царів, панів, попів.

Чи можна після цього твердити, що «Космос» Гумбольдта «говорив з душі Шевченка». Звичайно, ні! Проте, Демчук навіть щодо сучасності пише: «Тепер нам важко сказати, що належить Гумбольдтові в нашому духовному багатстві, він пустив у життя таку силу думок»... Отож і керується, як видно, Демчук, взагалі щодо Гумбольдта, словами Гете про тисячу труб: «підставляй тільки відра і зі всіх відстаней животворчу до-рогоцінність».

Шевченкові ворожа була всяка філософія, що освячувала тодішній суспільний лад, мирилась з ним. Його творчість була гучним протестом проти останнього, бо вона угрунтовувалась корінними в революційності кріпацько-наймитського селянства і відбивала його волю і намагання.

Так Шевченко, свого часу, якнайяскравіше висловив своє ставлення до реакційної, соціально-ворожої для нього філософії та естетики. «Відчуваю непереможну антипатію до філософії та естетики»—писав Шевченко в своєму щоденнику з приводу праць тогочасного казенного філософа Галіча. Однак цю соціальну зненависть Шевченка до філософії Галіча Демчук

зводить до антипатії естетичного порядку: «Високостильний естет по природі з живим темпераментом Шевченко не міг полюбити філософії, яку так *сучно, не життєво, бездушно, бездарно* репрезентував Галіч (стор. 179).

Ще ясніше пише Демчук про причини антипатії Шевченка до філософії Галіча в другому місці: «вся провина лежить тут на *невмінні, безталановитості, мертв'ячині* самого Галіча.

Отже гостре негативне ставлення Шевченка до Галіча, тогочасного співця офіційної філософії, що панувала тоді в університеті, Демчук пояснює, бачте, сухістю, скучністю, безталановитістю, невмінням і т. інш.

І це не випадково. Так, говорячи про тогочасні «університетські курси філософії» взагалі, Демчук зазначає, що Шевченко зненавидів їх тільки через те, що «це була суха, казенна, офіційна, навмисно *учебно-темною* мовою писана програма». В другому місці Демчук каже: «що російські гегельянці неправильно, книжно розуміли Гегеля, зокрема його слова «все дійсне розумне», що тлумачились як виправдання тодішнього життя, і тут же слідом додає: «Цілком зрозуміло, що для Шевченка таке шкільняє, книжне ставлення до життя було *протилежне, чуже, ненависне*, а звідси то, мабуть, і походить нелюбов Шевченка до німецького ідеалізму *взагалі*» Ось звідки походить зненависть Шевченка до ідеалізму.

Чим це не чисто естетичний підхід до філософського погляду Шевченка. Демчуку зовсім бракує класової, марксо-ленінської аналізи творчості Шевченка, що вся просякнута боротьбою, скерованість і вістря якої проти реакційної філософії Галіча тощо зумовлювались не естетизмом Шевченка (не повагою *сучного, сухого, невмілого* тощо),—а глибокими коріннями, що жили творчість Шевченка і робили її революційною. Не дивно тому, що після цього, Демчук не знаходить нічого іншого, як пояснити «непереможну антипатію творця і революціонера Шевченка до філософії Галіча ідеалістичними міркуваннями Шпета:

«Одно его (Галіча) определение «изящного, о котором он говорит, как о «чувственно-совершенном проявлении значительной истины свободных деятельностью нравственных сил гения» могло своею добродетельностью, заковченностью усыпить всякого любителя изящного».

Вже одне наведене тут твердження Шпета про «свободного деятельностью нравственных сил гения» тхне явно ідеалізмом, хоча цього не вбачили Шпет та Демчук за сухістю, бездарністю викладу Галіча. Та саме цей ідеалізм, сама суть філософії Галіча викликала негативне ставлення з боку поета кріпаків Шевченка. Так, наприклад, з приводу думки про *незалежний, свободний і безконечний* прояв нравственных сил, що тоді була поширена, Шевченко писав в своєму щоденнику, маючи на оці Ліберта,—

Демчук взагалі стоїть на позиціях буржуазного естетизму. Він повчає: що він «*просякнутий німецьким ідеалізмом*».

«ступінь індивідуальної насолоди природою відзначається не стільки силою *зворушеного враження*, скільки означеним колом *ідей, почування*, що народилися від цієї насолоди і залишили на душі незатерті сліди» (стор. 188).

З цього погляду «індивідуальної насолоди», «означеного кола ідей і почувань», «незатертых слідів насолоди на душі» і виходить Демчук. «Шевченко—пише він—любив і киргизьку природу і навіть вона, убога, давала

відчувати свою примітивну красу, була йому насолодою» і тут же додає «але все таки Шевченко безмірно тужив за степами, курганами, Дніпром».

На думку Демчука, саме: «означене коло ідей, що народилося від насолоди української природи, вирізбило у Шевченка незатерті сліди». Та не ступнем «індивідуальної насолоди», а історичним відбитком в споминах, страждань і національно-визвольної боротьби трудящих були для Шевченка кургани, витоптані шляхи, розкидані геть по всій Україні. Це ще більш посилювало, просякало боротьбою творчість Шевченка.

Не індивідуальна самозаспокійлива насолода з її примхами—ідеями і почуваннями, а надмірні страждання і гостра боротьба; тяжка турбога і непоборний патос «вирізбили у Шевченка незатерті сліди». Ось з якими думками «тужив» Шевченко. Така бо була обстановка в 19 столітті, коли кріпацькі та капіталістичні відношення, що народжувалися, робили нечувано тяжкою кріпацьку й наймитську працю.

Наше, шевченкознавство має насамперед глибоко і всебічно вивчити класове коріння творчості Шевченка і його нещадну соціальну критику тодішнього суспільного ладу, критику, що закінчується гучним революційним закликом:

«Поховайте та вставайте.
Кайдани порвіте,
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!»

Лише за таких умов можна зрозуміти філософський світогляд Шевченка. Але інших позицій додержується Демчук, коли гадає, що «свідомість людини відбиває в собі великою мірою соціально-політичну й культурну свідомість суспільства» (стор. 176).

Зе Демчуком, Шевченко відбивав, виходить, «соціально-політичну культурну свідомість його суспільства», а не буття своєї соціальної верстви. Ця ідеалістична «теорія», за якою свідомість визначається свідомістю, об'єктивно призводить до повного нехтування того факту, що творчість Шевченка світила власним вогнем в темряві паразитичної суспільної свідомості, що на той час панувала та носіями якої були пани, попи тощо. Саме цим і зумовлюється переслідування і, нарешті, заслання Шевченка тогочасною, так би мовити, суспільною свідомістю.

Ми поминаємо надто «революційні» Демчукові міркування, що часто подаються в статті в зв'язку з Шевченком на зразок таких абсолютних тверджень, як от: «у Пушкіна цілком не було ніякого бажання виправляти чи перероджувати суспільне оточення», або «Гете не знав патоса боротьби і не розумів ентузіазму, змагання до нового життя».

Хто не знає, що це є просто наклеп, особливо щодо Пушкіна, який був зв'язаний навіть з декабристами.

Не можна не зазначити, що Демчук керується вже надто невідомими чи націоналістичними міркуваннями, коли для всіх в історії «великих людей» спрощено робить дві рубрики: «1) великі для свого часу і 2) великі постійно для всього розвитку людства» і відносить до першої рубрики Гете, Пушкіна, Руссо, Толстого, Герцена й багато інших, а до другої—лише Шевченка. Дивна картина, але страшний сон та милостива дійсність.

Шевченко не потребує такого націоналістичного вигороджування, він своєю величчю і революційністю говорить краще сам за себе і говорить досить переконуюче.

Як же можна після цього погодитися з Демчуковим визначенням літературної критики взагалі: «Під критикою треба розуміти завжди саме *високо кваліфіковане* розглядання літератури з точки певного світогляду, що базується вже не тільки на емоціях, а має за свою основу цілком *науковий підход*». Вже на одному прикладі Демчукової статті можна побачити, поперше—що не всяка критика високо кваліфікована, подруге,—що не всяка критика «розглядання літератури з точки певного світогляду» має «цілком науковий підход». Визначення всякої літературної критики, яке подає Демчук—абстрактно-ідеалістичне, а не клясове, марксо-ленінське.

Виступ Демчука на літературно-критичному фронті ясно показує, що він ще й досі не позбувся своїх минулих поглядів, які резолюція партосередку філософсько-соціологічного відділу УІМЛ, підчас філософської дискусії, кваліфікувала як позиції меншовикуючого ідеалізму. Це й спричинилося до того, що Демчук в своїй статті затушкував соціальну, революційну суть творчости Шевченка, що співзвучна нашій добі.

Прояв меншовикуючого ідеалізму з боку Демчука свідчить, що питання про повне ідейне роззброєння всіх прибічників минулого філософського керівництва Деборіна і разом з тим непослабна боротьба проти механіцизму, як головної небезпеки,—мусить прикувати ще більшу увагу. В нього впирається зараз успішне розв'язування всіх позитивних проблем, що стоять перед теоретичним фронтом, зокрема перед літературознавством.

КУКУРУДЗА

(Київський інститут пролетарського мистецтва)

**КОМСОМОЛЬЦЕ
ЙДИ ДО АВІОШКОЛИ!**

ПЛЯКАТ

ГРЕВСКА
(Київський Інститут пролетарського мистецтва)

ЛИСТ ТОВ. СТАЛІНА І ЗАВДАННЯ ВОАПП

Постанова секретаріату ВОАПП

Лист тов. Сталіна до редакції журналу «Пролетарская революция» «О некоторых вопросах истории большевизма» ставить на весь зріст завдання посилення боротьби за партійність в теорії, проти всіх і всіляких ворожих марксистові-ленінізові систем і проти гнилого лібералізму щодо останніх. Лист особливо загострює увагу на нових формах маскування троцькізму, цього передового загону контрреволюційної світової буржуазії. Викриваючи Слудьких і Волосевичів, лист доводить, як троцькізм намагається перевернути історію партії, зробити наклеп на ленінізм, протиставити йому ідеологію троцькізму. Лист картає гнилий лібералізм щодо троцькістських (та інших ворожих пролетаріатові) вилазок «коштом кривих інтересів більшовизму».

Вказівки, що їх дав у листі тов. Сталін комуністам, які розробляють історію партії, мають найбезпосередніше відношення до всіх загонів пролетаріату, що працюють на ідеологічному фронті. Успіхи розгорнутого соціалістичного наступу, розв'язання всередині СРСР питання «хто—кого» на користь соціалізму, вивернення фундаменту соціалістичної економіки, наближення другої соціалістичної п'ятирічки, розгортання культурної революції — вибивають зброю з рук класових ворогів пролетаріату. Але тим жорсткіше захищає класовий ворог свої останні позиції (також і на ідеологічному фронті), намагаючись закріпити зв'язки з міжнародною контрреволюційною буржуазією, вживаючи нових, все витонченіших форм захисного маскування, експлуатуючи ще непереборені труднощі соціалістичного будівництва, використовуючи кожний випадок недостатньої пильності або гнилого лібералізму в тім чи тім загоні пролетаріату.

Партія ставить перед пролетарським літературним рухом завдання перебороти його відставання від завдань соціалістичного будівництва, здійснити рішучий перелам у перешикуванні лав руху, створити магнетобуди літератури. Боротьба пролетарської літератури за гегемонію має на увазі посилити боротьбу за ленінський світогляд, за підвищення ідейного рівня, за ідейно-художню якість. Не може бути більшовицької літературної практики без більшовицької літературної теорії. В світлі листа т. Сталіна цілий ВОАПП мусить усвідомити нові завдання, що стали перед нами.

Всесоюзний пролетлітрух має принципово-теоретичну і літературно-політичну лінію, вироблену під керівництвом партії. Запроваджуючи в життя лінію партії, ВОАПП в основному успішно бореться проти троцькізму, воронщини, переверзівщини, меншовикуючого ідеалізму, деборинщини, ліфівщини, літфронтівщини, проти правої небезпеки, як головної, і «лівацького» вульгаризаторства, проти великодержавного шовінізму і місцевого націоналізму, проти всіх гатунків гнилого лібералізму і примиренства до буржуазних, антимарксистських теорій, проти перевертання ленінської партійності в літературі і ленінського розуміння культурної революції.

В наслідок цієї боротьби ВОАПП перетворилась на основну організацію пролетарських письменників, що провадить лінію партії в питаннях літератури.

Але всеж наслідки роботи ВОАПП явно недостатні. Буржуазна агента в літературі ще не розгромлена, вона активно чинить опір наступові

пролетаріату в галузі художньої практики літературної роботи. Перевірити всі ланки роботи ВОАПП з погляду вказівок т. Сталіна, посилити більшовицьку чуйність і нетерпимість, посилити боротьбу за лєнінізм, як за новий ступінь у філософії діалектичного матеріалізму, посилити щільний зв'язок з іншими загонами ідеологічного фронту на основі розв'язання завдань, що їх поставила партія,—таке наше першочергове завдання.

Попри загалом правильну літературну лінію ВОАПП, у практиці роботи його окремих ланок ще маємо прориви, прояви гнилого лібералізму, недостатню більшовицьку чуйність. Попри загалом правильну теоретичну лінію ВОАПП, у теоретичній його роботі в кількох випадках не вижите некритичне ставлення до плеханівської філософії, впливу меншовикуючого ідеалізму, тиснення воронщини, формалізму тощо.

Теоретичну роботу ВОАПП провадить без достатнього пляну, а це спричинюється до запізнення в розв'язанні завдань, що їх висунула партія та ставить практика літературного руху. Недостатність темпів розгортання самокритики призводить до того, що на окремих помилках руху недостатньо виховується цілий літературний рух, що ці помилки викривають із запізненням. Невміння працювати по-новому і тенденції цехового замикання в вузько-літературних питаннях спричинюється до того, що, наприклад, лише після листа тов. Сталіна почали широко викривати троцькістську контрабанду типу Горбачова або Лелевича (так само й троцькістські тенденції, що траплялись іноді в художній практиці за останні роки) і до викриття меншовицьких та інших помилок, що їх допустились окремі органи воапшівської преси. В багатьох випадках, не зробивши потрібного опертя, не мобілізувавши широких мас пролетарської громадськості, провадиться боротьбу з вилазками клясового ворога в літературі.

Питання національної культури і культурної спадщини, розв'язувані по-лєнінському, набувають виключного значення для всіх національних загонів ВОАПП.

Розробляти ці питання треба на основі непримиренної боротьби проти опортуністичного «суцільного», клясово-недиференційованого підходу до спадщини; проти тенденції заперечення і затушковання клясової специфіки пролетарської, соціалістичної культури, національної формою; проти ревізії лєнінської теорії критичної переробки спадщини; проти великодержавного асиміляторства і національ-демократичної трактовки проблем національної культури; проти «лівачького» вульгаризаторства, капітулянського відмовлення від використання культурної спадщини. Розроблення марксо-лєнінської теорії пролетарської літератури треба тісно поєднати з розробленням творчих завдань, з боротьбою за підвищення якості літератури на основі розгортання творчої дискусії, створення всіх потрібних умов для роботи творчих угруповань, на основі посилення конкретної критики і закріплення пляновості критичної роботи. Секретаріат ВОАПП, потверджуючи резолюції V позачергового пленуму РАПП про «Завдання перебудови роботи РАПП», пропонує всім пленумам, що їх скликатимуть правління республіканських АПП:

1. Взявши за основу своїх ухвал положення, розвинуті в ухилах V пленуму правління РАПП, конкретизувати ці положення відповідно до особливостей кожної республіканської організації.

2. В центрі роботи пленумів на перебудові, що мають бути переламними в роботі щодо переборення відставання пролетарської літератури, поставити обмірковання вказівок тов. Сталіна, зробивши з тих вказівок усі потрібні висновки для роботи організації пролетарських письменників у даній союзній республіці.

3. Особливу увагу віддати боротьбі з клясово-ворожою пролетаріатовою контрабандою в питаннях розвитку національної культури й літератури.

4. Розробити розгорнутий план наступу на агентуру класового ворога в галузі літератури, викривши конкретних носіїв класово-ворожих впливів і гнилого лібералізму і поза ними (журнали, видавництва тощо); без такого наступу не можна працювати щодо дальшого наближення до позицій пролетаріату літературних союзників.

5. На основі ухвал республіканських пленумів розробити ряд практичних заходів щодо перебудови, забезпечивши потрібні темпи для запровадження в життя цих заходів.

6. Здійснити в усій роботі найщільніший зв'язок АПП з ленінським комсомолом і з загонами пролетаріату на сумежних ділянках ідеологічного фронту, насамперед з ОВМД.

За більшовицькі темпи перебудови!

За запровадження в життя вказівок тов. Сталіна!

За підвищення більшовицької чуйності й непримиренності!

За Магнетобуд літератури!

ДРУГИЙ ПОШИРЕНИЙ ПЛЕНУМ РАДИ ВУСПП

20—24 грудня 1931 р., в Харкові відбувся 2-й поширений пленум ради Всеукраїнської спілки пролетарських письменників, де обговорено розгортання творчої дискусії, розгорнено критику й самокритику тих помилок та огріхів, що були в роботі РАПП, ВУСПП, «Молодняка» і що їх відзначала редакційна стаття «Комуниста» «За велике більшовицьке мистецтво», статті в ЦО партії—«Правда», в «Комсомольській Правді» та редакційних статтях «Комсомольця України».

Пленум, що в світлі шести вказівок тов. Сталіна, його листа до редакції «Пролетарської Революції» та інших директив партії чітко визначив шляхи перебудови ВУСПП і «Молодняка», має велику вагу для дальшого успішного розгортання творчої й ідейно-виховної роботи Всеукраїнської спілки пролетарських письменників, одного з основних загонів ВОАПП.

Поставлені від партії та ленінського комсомолу нові завдання пролетарської літератури, які вимагають, щоб їх здійснити, рішучого розгортання більшовицької самокритики в лавах пролетарських літературних організацій і цілковитої творчої перебудови їх, застали ВУСПП і «Молодняк» не досить підготованими, щоб відразу почати здійснювати ці завдання.

Перший етап творчої дискусії, що розгорнувся на Україні безпосередньо перед пленумом ВУСПП, не досяг потрібного теоретичного рівня. Літературно-політичні, творчі й теоретичні питання пролетарської літератури в світлі завдань реконструктивного

періоду, вимог комсомолу щодо створення позитивного збірного типу героя соціалістичних темпів, створення «Магнетобудів літератури»—цих питань що виникають з історичних вказівок тов. Сталіна, з його листа до «Пролетарської Революції», з указівок тов. Косіора та інших директив партії—ВУСПП не поставив до пленуму з усією більшовицькою рішучістю.

2-й поширений пленум ради ВУСПП у світлі цих указівок і директив партії, за цілковитою підтримкою і допомогою від комсомолу, його ЦК і ЦО «Комсомольця України», порушив розгорнене питання самокритики й перебудови організації. Цим питанням присвячено доповідь секретаря ВОАПП тов. Б. Коваленка та секретаря ВУСПП тов. І. Микитенка. Розгорнене обговорення доповідей тривало два дні. На пленумі були репрезентовані всі вуспівські організації—всесонбасівська організація ВУСПП—«Забой», харківська, криворізька, дніпропетровська, київська, одеська, миколаївська та інші організації, а також секції ВУСПП—єврейська, російська та інші молодняківські організації, робітничі гуртки ВУСПП, курси робітників-ударників, покликаних до літератури, літературна радянська громадськість Харкова, об'єднана в ФОРПУ.

В обговоренні взяли участь тт. Мускія—ЦК ЛКСМУ, Терещенко—ред. «Комсомольця України», Ермолов—культпроп ХМПК, Шушканов—РАПП, С. Щупак, Я. Городської, Г. Шишов, Є. Гірчак, Г. Овчаров, Байдаченко—ВУСПП—«Забой», Плахоття

—Кривий Ріг, В. Чигирин—Дніпропетровське, Солодченко—літературна група «Трактор» та інші.

Багато промовців доповнювали доповіді, ставлячи ряд важливих питань воєннопівсько-го руху. Той палкий підтримок, який вони мали від цілого пленуму, свідчить, що пленум досить глибоко усвідомив питання самокритики і перебудови організації на ідейно-виховний, виробничо-творчий колектив.

Пленум відбувся під знаком боротьби за лінію партії в літературі, проти основної пра-вої небезпеки та «лівого» опортунізму, проти «лівого» вульгаризаторства й ліквідаторства мистецтва, проти троцькістської контр-рабанди та проти гнилого лібералізму—за

дальше найширше розгортання критики самокритики в лавах ВУСПП і «Молод-няка», за цілковиту перебудову організації за створення «Магнетобудів літератури».

24 грудня пленум одноголосно й одностайно ухвалив резолюцію в усіх питаннях перебудови.

Пленум кооптував до ради цілий ряд нових товаришів, в тому числі т.т. Мускіна, Терещенка, Віленського.

Новий секретаріат ВУСПП'у пленум од-ноголосно обрав у такому складі: І. Микитенко, І. Кириленко, С. Шупак, Р. При-мер, П. Усенко, І. Фефер, Г. Овчаров. За кандидатів до членів секретаріату обрано т.т. Ле. Я. Городського, Г. Шипова.

ПРО ЗАВДАННЯ ПЕРЕБУДОВИ ВУСПП

Резолюція II поширеного пленуму ради ВУСПП на доповіді т.т. Б. Коваленка та І. Микитенка від 23-XII 1931 р.

Період розгорнутого соціалістичного на-ступу цілим фронтом, вивернення фунда-менту соціалістичної економіки СРСР по-ставили перед організаціями пролетарських письменників так само, як і перед всіма організаціями робітничої класи, нові вимо-ги, нові завдання. Щоб виконати їх, орга-нізації повинні перебудувати форми й мето-ди своєї роботи. Шість історичних вказівок тов. Сталіна є дороговказ для всіх організа-цій пролетаріату. Вони визначили і шлях перебудови пролетарських літературних організацій. Великі хиби в роботі РАПП, ВУСПП «Молодняка» та ВОАПП'у в ці-лому вимагають саме такої рішучої й не-гайної перебудови всіх методів роботи цих організацій. Директиви партії, вимоги ком-сомолу (промова тов. Косарева), критика помилок пролетарських літературних орга-нізацій від ЦО партії «Правди», критика їх від «Комсомольської Правди», «Комсо-мольця України», останні вказівки тов. Ко-сюра, стаття центрального органу КП(б)У «Комуніста»—якнайрішучіше підкреслили го-стру потребу повороту цих організацій до но-вих завдань і накреслили конкретні шляхи перебудови їхньої роботи.

Недостатнє розгортання самокритики, еле-менти адміністрування та ігнорування вказі-вок партії про те, що організації пролетлі-тератури є ідейно-виховна, а не адміністра-тивно-державного типу, неправильні гасла як: «генеральна лінія РАПП'у чи ВУСПП», що давали змогу туманити цю лінію, як

окрему лінію від лінії партії, неправильно гасло «одемп'янування», мляве розгортання творчої дискусії, недостатнє розгортання ма-совости в роботі, елементи груповщини—усі ці хиби якнайскраміше виявилися у ВУСПП'і та «Молоднякові». Рішуча поста-ва питання від комсомолу про «сплату бор-гу» свідчила, що пролетарський літературний фронт

«відстав від цих завдань, від ви-мог країни, що вступила в період со-ціалізму, відстав від підвищених ви-мог пролетаріату та широких мас, ак-тивних учасників ударницького со-ціалістичного походу будівників соція-лізму, не спромігся дати збірного ти-пу творця більшовицьких темпів, того нового типу, який за проводом пар-тії, борючись за реалізацію плану ве-ликих робіт, перетворив працю на справу честі, доблесті й героїства («Комуніст»).

ВУСПП і зокрема секретар ВУСПП тов. Микитенко не відповіли вчасно, як слід на-слушну вимогу комсомолу. Тов. Микитен-ко у своїй статті «Лицем до комсомолу» за-тушкував основні питання повороту. А за-дання, що їх ставить партія й комсомол, ви-магають остаточно подолати всі ті методи роботи, що зв'язані з традицією організа-ції, як гуртка, й визначити ті методи, що їх диктує завдання ВУСПП, як масової ор-ганізації пролетарської літератури, яка є ос

овний провідник лінії партії в літературі, яка стала провідною організацією цілого фронту пролетарського мистецтва, як організації ідейно-виховного характеру, що повинна зосередити свою увагу на виробничо-творчих питаннях, покласти край суперечкам навколо і з приводу літератури та взятися до літератури суттю.

Перебудова роботи ВУСПП та «Молодняка» повинна відбуватись під знаком боротьби за ленінський етап філософії в літературознавстві, за ленінську партійність у художній літературі, під знаком подолання відставання пролетарської літератури від завдань соціалістичного будівництва та ліквідації елементів організаційного фетишизму, під знаком перенесення центру ваги на виробничо-творчі завдання.

На всю широчінь постає питання про боротьбу за підвищення рівня марксо-ленінського світогляду пролетарських письменників та усвідомлення свого творчого досвіду й революційної практики робітничої класи. За активнішу участь пролетарських письменників у повсякденній практиці соціалістичного будівництва, за більш послідовну й критичну роботу над засвоєнням літератури минулого в світлі ленінських вказівок щодо опанування культурної спадщини. ВУСПП повинен ще послідовніше проводити боротьбу проти головної нинішньої небезпеки (формалізм, воронщина, переверзляństwo), яка недооцінює якісно відмінних завдань пролетарської літератури й штовхає письменника на шлях буржуазного реставраторства. ВУСПП повинен ще рішучіше боротися проти лівацько-вульгаризаторських та капітулянтських теорій і тенденцій знецінювати художню якість і завдання боротьби за високий більшовицький ідейно-художній рівень пролетарської літератури. Треба далі розгортати боротьбу і з правими і з «лівими» капітулянтами, ворожими партійним настановам у боротьбі за літературу, яка стояла б на височині ідей Маркса-Енгельса—Леніна—Сталіна, за «Магнетобуди літератури».

Поворот лицем до творчих завдань диктує потребу сприяти розвитку творчих угруповань (на основі творчої лінії ВОАП). Постає в центрі уваги виробничих завдань диктує потребу розгорнути на основі соціалістичного змагання ідейно-виховну роботу серед письменників, насамперед робітників-ударників, марксистською критикою себебі-

но забезпечити допомогу їхній творчості та висувати нові робітничі письменницькі кадри. Виробнича робота ВУСПП має, отже, охопити всі питання теоретичної художньо-творчої та літературно-політичної роботи на основі самокритики.

Одне з важливіших завдань ВУСПП — здійснити поворот лицем до ленінського комсомолу, а відтак розгорнути та опрацювати всі проблеми, зв'язані з показом збірного позитивного типу героя—комсомольця—молодого робітника. ВУСПП повинен налагодити постійну спільну роботу з комсомолом та розгорнути роботу коло активного включення до огляду комсомольської літератури, що його провадять «Комсомольская правда» та «Комсомолец України». Активна участь ВУСПП у здійсненні цих завдань, що їх диктує поворот лицем до комсомолу—один з найважливіших засновків перебудови ВУСПП.

Пленум констатує, що дитяча література—це теж дошкульна дільниця в роботі ВУСПП. Дитячу літературу творять переважно союзники й попутники. Пленум пропонує секретаріатові ВУСПП найближчим часом опрацювати конкретні заходи, щоб забезпечити активну участь пролетарських письменників у творенні дитячої літератури, рішуче борючись з обивательським ставленням деяких письменників до дитячої та юнацької літератури, як до другорядної.

Засуджуючи помилки товаришів з керівництва ВУСПП та «Молодняка», які намагалися механічними адміністративними заходами злити ці дві організації,—2-й поширений пленум ради ВУСПП вважає за потрібне здійснити це злиття якнайшвидше, скільки на теперішньому етапі є всі умови до цілковитого злиття ВУСПП та «Молодняка».

ВУСПП і «Молодняк» в основному правильно здійснювали лінію партії в своїй роботі і, зокрема, в питаннях теорії літератури та творчості. Та, не зважаючи на свою боротьбу з троцькістськими та бухарінськими поглядами на літературу, які зокрема відбилися в концепціях Хвильового, не зважаючи на боротьбу з нащадківщиною, з націоналістичними виявами в пролетарській літературі, з формалізмом, з воронщиною, переверзляньством, левітщиною та літфронтизмом, не зважаючи на в основному правильну лінію ВУСПП—у питаннях теорії та творчості, у теоретичній роботі

ВУСПП і «Молодняка» був ряд помилок. Історичний лист тов. Сталіна до редакції «Пролетарської революції», ставлячи гостро питання про більшовицьку непримиренність у боротьбі за криві інтереси більшовизму, зобов'язує ВУСПП та всіх працівників літератури переглянути свої теоретичні праці під поглядом боротьби за ленінську партійність у теорії, за ленінську філософську спадщину, як новий щабель у розвитку марксизму.

Треба в далішній теоретичній роботі викрити і перебороти всі помилки, як от: помилки тов. Микитенка в творчих питаннях, помилки тов. Коваленка в питаннях творчої методи (трактування боротьби творчих течій сучасної пролетарської й радянської літератури за аналогією з боротьбою стилів у минулому), політично-помилкове оцінювання «боротьбизму» (у статті «Перший призов»), некритичне ставлення до Плеханова і деборінщини у тов. Щупака, обстоювання деборінських позицій підчас боротьби з механістами у т. Гірчака. Треба провести рішучу боротьбу з помилками формалістичними, механістичними і збоченнями національно-опортуністичного порядку в роботах тов. Коряка з виявами правого опортунізму та лібералізму в літературно-політичних питаннях тов. Кулика, виявами примиренства до національно-опортунізму та дрібнобуржуазним, еклектизмом тов. Овчарова, з право-опортуністичними помилками і троцькістськими формулюваннями т. Сушино-Хоменка, з гнилим лібералізмом, правоопортуністичними та національ-демократичними помилками Івана Лакизи.

Беручи лист тов. Сталіна до редакції «Пролетарської революції», як бойову директиву в боротьбі ВУСПП за войовничу партійність у пролетарському літературному русі, пленум ради ВУСПП вважає за одне з першорядних завдань боротися проти троцькістської і всілякої, зокрема націоналістичної контрабанди та гнилого лібералізму в питаннях історії пролетарської літератури, історії марксистської критики на Україні та історії КП(б)У, а також з люксембургіанством, зокрема в національному питанні, з недооцінюванням національного питання, що (і перше, і друге) має місце в літературно-критичних і художніх творах.

Треба переключити письменницькі й критичні кадри на глибшу теоретичну роботу. Треба боротися з начитництвом та вульгар-

ним цитатмакерством, планувати теоретичну й критичну роботу, залучати ударників-робітників до активної критики, пов'язати роботу ВУСПП і «Молодняка» з товариствами войовничих матеріалістів, посилити критику й самокритику та піднести її на партійну принципову височину. Треба розгорнути конкретну критику, ліквідувати явище поверхової «голубельності» й повести найрішучішу боротьбу з груповою «критикою».

ВУСПП повинен провадити нещадну боротьбу з буржуазною ідеологією в літературі, з буржуазними та дрібнобуржуазними впливами в пролетарській літературі, посилити більшовицьку непримиренність до всілякої буржуазної контрабанди («У степах» Божка, «Богун»—Соколовського та інші).

Зокрема, пленум загострює увагу на класово-ворожій книжці В. Сосюри «Серце». Цілковито згоджуючись з оціненням цієї книжки від «Комуніста», що в статті «Жовта мушкетер» показав, куди може зайти письменник, відриваючись від своєї класи, і дав належну кваліфікацію авторові, як маланюківському підбрехувачеві (в цій книжці), пленум вважає, що поява такої книжки свідчить про гнилий лібералізм і правий опортунізм працівників з видавництва ЛІМ та про цілком недостатню увагу ВУСПП до творчості окремих письменників. Відмежування Сосюри від цієї книжки й обіцянки рішуче перебудуватися, які він дав на пленумі, пленум вважає за недостатні й доручає секретаріатові поставити питання про перебування В. Сосюри в лавах ВУСПП. Пленум констатує велике творче зростання та організаційне зміцнення секцій ВУСПП, особливо російської та єврейської. Надалі пленум ставить перед секціями завдання цілком забезпечити даліше творче зростання пролетарської літератури нацменшостей. Пленум доручає секретаріатові віддати роботі секцій більше уваги, систематично слухаючи доповіді керівників секцій, домагаючись остаточної перебудови роботи секцій, посилення інтернаціональної виховної роботи ВУСПП у цілому. Пленум вважає за потрібне протягом 1932 р. скликати всеукраїнську нараду російської секції ВУСПП. Секретаріатові ВУСПП доручається розгорнути роботу серед польської, болгарської секцій та грецької групи.

Пленум ВУСПП підкреслює потребу підсилити роботу серед письменників союзни-

ків та попутників, посилити свій провід у ФОРПУ, ліквідувати рішуче той стан опортуністичної бездіяльності, в якому воно перебуває. Взяти активнішу участь у керівництві й перебудові «Літературної газети», яка виявила ряд кричущих політичних помилок, зокрема правоопортуністичних.

Особливу участь треба взяти в роботі серед пролетарсько-колективних письменників та ЛОЧАФ'у.

Треба також переглянути й підсилити роботу всіх вуспівських журналів, зробивши їх центрами вуспівської роботи. Зокрема секретаріат ВУСПП повинен порушити питання про забезпечення успішної роботи журналів вуспівських організацій («Забой», «Кривбас», «Зоря», «Стапелі»).

Усе це вимагає рішучої організаційної перебудови ВУСПП з погляду завдань ідейно-виховної організації. Треба припинити оргзасідательську метушню й перенести центр ваги на виробничо-творчі завдання; треба якнайскорше домогтися цілковитої ліквідації елементів адміністрування, запровадити систему виробничих нарад, перенести

центр ваги на роботу з ударниками, на підвищення їхньої кваліфікації. Треба домогтися розгортання творчих угруповань на сприяння їхній роботі, систематичної спільної роботи з комсомолом та найшляхетнішого зв'язку з профспілками, обміну творчим досвідом поміж окремими організаціями та запровадження соціалістичного змагання й ударництва. Треба якнайскорше домогтися рішучої й остаточної ліквідації елементів групщини, на приклади якої вказувала стаття ЦО партії «Комуніст» «За велике більшовицьке мистецтво».

ВУСПП повинен стати масовим виробничим письменницьким колективом, ВУСПП повинен дати твори, гідні нашої епохи.

Схвалюючи доповіді секретаря ВОАПП т. Коваленка та секретаря ВУСПП т. Микитенка, пленум висловлює довіру керівництву ВОАПП та ВУСПП і висловлює певність, що керівництво ВУСПП, за вказівками партії та за її провідом, на основі більшовицької самокритики, виправить усі помилки й забезпечить більшовицький зміст і темпи перебудови ВУСПП.

Я. ГРИМАЙЛО—„КОМУНА“

Харків. Вид-во „Молодий Більшовик“ 1931 р., Тираж 5000. Ціна 1 карб. 40 коп.

За тему для поеми автор обрав комуну «Промінь», про яку він і розповідає. Почала комунa своє існування з десяти господарств, пережила всі труднощі, що звичайно трапляються на шляху, пережила голод 21 року, загрожували банди, чинили опір куркулі, довелося подолати вороже ставлення несвідомої частини селянства. Були конфлікти і в самій комуні. Але комунa з честю вийшла з труднощів, налагодивши зразкове господарство з машинами, тракторами, ідальною, клубом й навіть своєю власною електричною станцією.

Основна хіба твору—це його поверховість й небажання (або невміння) автора заглибитись у комунівські будні.

Автор пройшовся через комуну спостерігачем й пройшовся, треба сказати, досить поспішною ходою.

«Гостей шановних просим сісти,
(До столу пнеться дівтора)
Письменники—оце до речі,
Давно одвідати б пора!
І словом допомогти нам де в чім
Та й написати десь;
Бо мо

Хтось хоче знати, як живемо».

(Курсив наш—Г. М.).

Тим то, мабуть, й видно з твору лише—як живемо й зовсім не видно—як працюємо й як змагаємося. Комуну автор показав в статичному стані, в спокої, обминувши зовсім динаміку, рух, а саме: творчість, працю, будні, себто автор обминув те, з чого можна бачити, що це дійсно комунa.

Новий побут, перебудований на нових засадах, безперечно, єсть невід'ємна частина комуні. Але хіба ідальня найперше, найважливіше, з чого треба почати огляд комуні? А за автором виходить:

«Гостей приймають не казками,
То щиро прошу в путь недалю—
Заглянем перш за все в ідальню,
Ласкаво просимо, не в жарт».

А втім ми не вимагаємо, щоб автор обов'язково починав з виробництва комуні.

ми припускаємо можливість, що автор дійсно міг потрапити перш за все до ідальні. Але не показати зовсім в творі виробництва й обмежитись лише обходом свинарника, короварника та машинового відділу, не показуючи зовсім самої праці, поля, й виправдатись тим, що це, мовляв, пора передвесіння, а тому комунa лише готується до сібви,—це, на нашу думку, шлях найменшого опору.

Чи не набагато доцільніше було б замість того, щоб утиснути в 64 стор. всю комуну во всіма її подробицями, показати краще невеликий шматочок її життя, або якийнебудь характерний момент роботи комуні.

Сьогоднішній радгосп, колгосп, комунa—це ціле підприємство з машинами, майстернями, механізованими процесами виробництва тощо. Й воно знаходить все більший і більший відбиток в творчості наших письменників.

Гримайло в «Комуні» дає дуже добрий зріз такого відбитку.

«Зайшли у відділ машиновий,
Не розібрав якої марки
Дві під наметом молотарки.
Ліворуч—декілька сівалок,
Праворуч—декілька живарок,
І добра зустріч культармійцям—
Три трактори—
Бренаста трійця,
Стоять спереду, наче б так—
Лише рукою дати знак,
І зашумлять вони плугами,
Що тут рядками і з боків
Там, за широкими лугами,
За перспективами садків».

І от це перебудування сільського господарства, з технічно-відсталого на індустріалізоване, машинове підприємство, цілком природньо, викликає у комунарів тягу до того, щоб якомога докладніше ознайомитись з цими машинами, дізнатись про їх устаткування і взагалі про різні досягнення сільсько-господарської техніки.

Це бажання й штовхає комунара, колгоспника до знань, до науки й перш за все до початку й—лікнепу.

— «Ну, напишіть же мені «А».

Невже забулися? Ов-ва!

Так швидко забувати сором!

Розгублено обвела зором.

— Не пригадаю... от все зле!

Але нараз: «Згадала, право»...

І замість «а» виводить «е»,

Що з дошки дивиться лукаво

Трьома кривульками на нас».

Велике місце в поемі, по праву, відведено комсомолові. Відповідальна робота випадає на комсомольський осередок в комуні. Тут тобі боротьба з ворожими настрями, комсомолець повинен бути за зразок в роботі й взагалі в усьому вести перед.

«Ми за роботу

День і ніч.

До десятого поту кругом

Та бузотьори—

«Діло пропаще».

А ми: «Дисципліну у шори,

Премії кращим,

Гідтягаєм».

Боротьба за новий побут, боротьба за розкріпачення жінки, за те, щоб дати їй можливість працювати нарівні з чоловіком—це одне з наших бойових завдань. Осередок комуні це вірно зрозумів, коли захопився коло організації дитячих ясел. Але помешкання нема, а тут церква пустує:

«Закрити—і крапка,

Гонить довгорясних отих.

Овечок своїх бояз відпасла,

А її розсвятює святих—

Під дитячі ясла.

Чубились півроку.

Півроку нас крили.

Ми крили. І—закрили».

Отже, «Комуна», не дивлячись на цілу низку зривів, хиб, що свідчать за неповне опанування автором методи діалектичного матеріалізму, має, безперечно, й велику вартість тим, що подає картину боротьби комуні з труднощами, що були, боротьби за зміцнення комуні. В «Комуні» автор доводить, що справа колективізації йде бойовими кроками вперед, змитає зі шляху все несприятливе, все, що стоїть на перешкоді соціалістичному будівництву.

Гр. Михайлович.

В. ЧЕРЕДНИЧЕНКО—„ЖУЖІЛЬ“

Чотири новелі. Книгоспілка, Харків, 1930 р. Тир. 5000, стор. 184. Ц. 1 крб. 65 к.

Цілком ясно, яку вагу має нині, при здійсненні п'ятирічки, правдивий, класово-вірний показ робітничих колективів, робітника, його ролі в будівництві соціалізму, його психології. Такий твір, що правильно, по-більшовицькому показує пролетаріят, для нас надзвичайно цінний і потрібний. За нього бореться пролетлітература.

В цій боротьбі ми маємо вже чималі досягнення, однак ми все ж ще мусимо відзначати, що література відстає від вимог нашої доби, бо ми ще дуже мало маємо справжніх більшовицьких художніх творів, що відтворювали б пролетаріят і його боротьбу за соціалізм.

На ґрунті цієї боротьби з'являється ціла низка творів і цілих книжок, що претендують на таку значну роль. Серед них ми чимало маємо потрібних пролетаріатові, що справедливо претендують на таку роль і в більшій чи меншій мірі її виконують. Однак не про них буде річ.

Є бо серед низки цих книжок і творів і такі, що не мають права претендувати на

звання потрібних творів для пролетаріату, бо вони хибно, по-дрібнобуржуазному висвітлюють робітництво. Є й такі, що являють собою одверту вилазку класового ворога в літературі, що брешуть на робітництво, перекручують його справжній героїчний образ.

В цьому пляні ми й спробуємо розглянути збірку В. Чередниченкової «Жужіль».

Передовий, «ведущий» твір з цієї збірки є «Фрагмент з недописаного роману».

Яким тут виступає робітництво?

Робітниче місто на Донбасі. Мартенівський цех. Цехом керує не партія, не активне робітництво, не робкори і не комсомолія, а старі, нереальні, якісь, архаїчної закваски, «робітники». Вони чужі сучасності, ці «робітники». Вони незрівняні майстри мартенівської справи, і це, за новельною, дає їм право вороже ставитися до теорії, до інженерів. Звичайно, такі факти зустрічаються на заводах. Але, щоб вони виростили в систему, щоб ця ворожість вросла в світогляд усього робочого колективу, щоб во-

на могла об'єднати робітництво в «грізний аеропак» (ст. 10) з «патріархом» на чолі, який бореться проти «книжників», все це цілком нереально й неправдиво.

Тут дико розірвано практику від теорії. Не інженери, а майстри керують технічними процесами:

«Книжки пишуть інженери, а крицю варять сталевари, що не вміють читати»... (ст. 49), і це очевидно нормально, бо: «У нас гола практика» (ст. 11).

Вони, сталевари, намагаються навіть і шкодити, опираючись запровадженню нововведень в мартенівський процес; саме сталевари, а не якийнебудь класовий ворог. Ясно, що шановна авторка тут конструє слоногромадну муху; з незначних тенденцій призириливості й ворожості деяких прошарків робітництва до «книжної науки», — вона утворює цілу загрозливу «проблему».

Чому він (нач. цеху—М. П.) мовчить. Чому він не скаже зараз, що в цій катастрофі винен не Марюка і не Байтала, а ось всі вони (робітники—М. П.) своїм вперто ворожим ставленням до них: вчених техніків, інженерів» (Ст. 10. Розрядка моя—М. П.).

Який це справді наклеп. Як все це далеко від дійсності. Як це не схоже на справжню сучасність. Ось читайте:

БЕРИТЕ С НИХ ПРИМЕР.

Сменний інженер мартена тов. Лесков взяв на себе обов'язок ліквідувати технічну неграмотність мастера Азарова і підготувати його в Промакадемію. Результати шефства уже налиць.

К учебе Лесков, помимо Азарова, привлёк также и помастера канавы т. Кузнецова.

В свою очередь мастер Азаров взял шефство над сталеваром лучшей печи т. Буяковым и готовит из него мастера.

По примеру тов. Лескова и Азарова надо развернуть широкую работу по технической пропаганде и передаче технических знаний новичкам и технически малограмотным рабочим и мастерам.

(«Макеевский Рабочий» № 219 від 2-X—1931 р.).

От-так факти суперечать «художньому» відтворенню В. Чередниченкові.

Отак-о выдете ви брехати й викривляти дійсність, гр. Чередниченко.

Головний «патріарх» робітничого «аеропак» — старий майстер Шаплик є, за задумом

авторки, тип позитивний. Але вона захотіла подати його безстороннє, «об'єктивно».

Цей намір є сам по собі шкідливий. І зрозуміло чому з Шаплика фактично винишов чужий, а до деякої міри й ворожий намір. Бо й справді: хоч Шаплик і є ентузіаст свого виробництва, але його праця не є праця ударника-будівника соціалізму. Про це там і не чути. Шаплик не хоче нічого знати про соціалізм, партію, комсомол, місцевими тощо. Він працює не на користь нашої загальної мети — його праця є праця для праці, він працює так, як працював для хазяїна, він, нарешті, ховає свої знання від робітників. Загалом це далеко уне справжній командир виробництва в нашому розумінні цього слова.

В своєму бажанні «об'єктивно» подати «героя нашого часу», авторка намагається «реалістично» подати і його хатній побут. Але тут уже судильний пасквіль на робітника. Шаплик змальований тут як розпусник, як деспот. Дома в нього — домострой. Жінка — не людина, доньки — лише жужіль. Замість побуту стовідсоткового «потомствен-ного» робітника ми бачимо побут міщани-на найгіршого гатунку; картини, що змальовують Шаплика в себе вдома, є характерні в розумінні їх огидної неохайності, але на них ми не маємо змоги зупинитись.

Остеронь «аеропак» стоїть син Шаплика, молодий інженер. Це в основному позитивний тип; він любить виробництво і намагається поставити його на нові рейки.

Але він, не дивлячись на своє походження, є, власне, дрібно-буржуазний інтелігент. Очіма такого інтелігента він дивиться на мартенівців, і бачить тут не класовість, не їх експлуатацію в минулому і героїку в сучасному, а тільки важкий, по-інтелігентськи му перебільшений, надлюдський труд. Він почуває себе і інший техперсонал — маленьким і гідним жалю. Як і авторка, він дивиться на гарячий цех мов на якийсь неблаганий Ваал, він асоціює його з Дантєвським пеклом.

Вершини бруталності досягає авторка в «грізній» історії з Зоею.

Подано основні моменти її.

Зоя — донька і разом з тим коханка капіталіста-емігранта. Зараз вона проститутка і «обслуговує» щось із 20 робітників-заправил «аеропак». Помешкання, де відбуваються зустрічі, нахабно звється «каютом».

Цей «клуб» відповідно ідеалізується: робітники поводять себе тут не гірше, ніж лідери консерваторів на прийомі в англійського короля. Це збори масонів, а не реальне робітництво. Спостерігати таку картину В. Чередниченко мала тільки в своїй уяві після чергового «лімонадного» роману.

Між іншим Зоя має «тільки» 11 дітей, (хоч авторка декілька разів заявляє, що їх 10. Вона погано перерахувала їх—читач може її виправити; в Зої є такі хлопці: Карл, Тарас, Юрій, Доломіт, Шамот, Дінас, Манган, Шлак, Магnezит, Скраб і понад програмою немовля, що його теж, мабуть, звуть чи не «Півтонникриді»). Цих одинадцять «общественных» дітей Зоя встигла «видрукувати» протягом 14 років. Продукційність справді не абияк. Але це не шкодить авторці «безмятежно» називати Зою «юною красунею» (ст. 37) і говорити про неї в таких тонах, в яких вона б говорила про Джульету.

Чим приворожила ця «Джульета» мартеністів не першої молодості? Щоб дати уяву читачеві про творчі засоби авторки та про однобічність її фантазії, ми подамо тут цитату, де один з «робітників» розповідає молодому Шапалікові про Зою:

«...Тут ще під той час талан в неї виявився.

— Який талан?

— Ви не знаєте?

— Не знаю Кукшо Захаєвичу?

— Особений талан, жіночий талан...

Приміром, як зайде наша Зоя в такий стан, так їй на добу п'ять бугаїв мало. Така стає весела та палка... Уся наливається, розцвітає, отоді добро нашому братові буває, і ми тоді по черзі до неї ходимо... по п'ятеро на ніч ходимо»...

... «Вона вибирає тільки поки яловою ходить, а як вже в.—тоді не розглядається» (ст. 40).

Але, щоб «добро» стало «їхньому братові», треба ввести Зою в такий стан; а для цього возити її в Київ до молодих чоловіків. А як вам, читачу, зрозуміло, що: «І так гроші летять»... (ст. 40), то надумали вони своїм інженером замінити київських «молодих».

«Ви вже, Вікторе Філаретовичу, походите біля неї і не розкається» (ст. 40) умовляє його цей «клубний» заправила.

Тут ми, власне, і підходимо до «гвоздя» твору.

Зоя побоюється старості і вирішує розпочати «чесне» життя,—один з мотивів «Визволення» О. Копиленка. І їй, бажаючи «визволити» цю далеко не молоду жінку, жінку, що її «особенний талан» безперечно свідчить за аномальність, жінку, що понесла 12-ту дитину,—письменниця перевершує все, чого міг сподіватися і без того знервований фантастичними явищами «Жужжя», читач. Вона примушує молодого Шапаліка... одружитися з Зоею (вважаючи, очевидно, це за майбутню сверхмораль). Все це робиться за для того, щоб дати можливість старому Шапалікові закричати:

— «Оце по-моєму! Оце по-шапаліковському. От тепер і я скажу, що ти мій син» (ст. 70). Велика честь, що й казати!

Виявляється, метою твору було подати отаке-о «визволення» плюс підкреслене поєднання двох різних світів. Саме оце надприродне закінчення, яким садиistically милується автор, і є «point» твору, але не перемога нового над старим—цього ми так і не бачимо, про це забуто. Актуальну для нас тематику тут спекулятивно підмінено заявленою «темочкою» емансипації жінок.

Цій же темі присвячена і новела «Евпаторія». На тлі кримської екзотики та караїмської архаїки змальовано «визволення» Оксани Лелюк. Відгонить нафталеном і нац-демівською контрабандою?

«Туга українського жіноцтва за високим коханням—риса суто національна. Боротьба релігій, татарщина, громадянські війни, кріпацтво—ось ті джерела, котрі на цілі тисячеліття отруїли українку надлюдською жадобою якогось особливого кохання. Ця туга нестерпна—тавро людської геніальності в блиску українських очей і нашої поезії» (ст. 164).

Проте цими «реактивами» відгонило і раніш; так, спостерігаючи життя заводів, В. Чередниченко навчилася чути як:

«... блищать слова різних мов і згучать, висловлені по-українському» («Весняний дрібязок», ст. 6).

Звичайно і тут це «визволення» дивне, непотрібне, наскрізь ідеалістичне, як і все ствір:

«... Прислухалася до великої тайни в собі самій...

«Одвічно людське щастя заповнювало всю істоту».

«Одвічне море. Одвічний пісок. Одвічна людська істота на ньому»...

«Стала, простягла руки... Руки працю-ра-скита. І схилила релігійно голову. Молитва працю-ра-скита рвалася з грудей, і не знаходила собі потрібних згуків. Схилилася... Чула себе далеким працюром-скитом, без чоловічого й без жіночого, лише з одвічно людським прагненням» (ст. 169).

Коментарі зайві. Вона чужа, ворожа нам і непотрібна—отакі «скитська» містика.

Щодо інших двох новел, то вони, як і попередні. Новела «Пригоди Пата і Паташона» зовсім не заслуговує на увагу: тут просто авторка «по случаю» «пристроїла» написану легенду, яку окремо жодне видавництво не надрукувало б. Щодо новелі «На операційному столі», то тут виразно виявилася повна безсиласть авторки розв'язати більш-менш складну колізію. Авторка, почувавши свою неспроможність розв'язати психологічно-умотивовану колізію, що утворюється в мізку інтелігента професора, вирішує її якнайпростіше, просто вбиває професора. Нема професора, нема і проблеми. Разом з професором вона вбиває ще з півдесятка дієвих осіб, ну, точно як у деяких поганих фільмах, де обов'язково всі дієві особи переріжуть один одного. Кого може задовольнити отакі «розв'язання проблеми», отакі слабеньке «мистецтво»?

Сьогодні, на вирішному етапі завершення п'ятирічки за чотири роки, коли по всіх ді-

лянках ідеологічного фронту загострюється класова боротьба,—кожний ідеологічний продуцент повинен раз на завжди визначити своє місце: з якого саме боку барикади бореться. Саме так диференціюється зараз попутник на літературному фронті. В. Чередниченко повинна і собі зрозуміти, що бути далі рупором ідеології відхідних клас за завісою спостерігача, крізь порепані натуралістичні окуляри—сьогодні вже не можна.

Або-або.

Або переборюючи містично-дрібнобуржуазний націоналістичний світогляд вона поставить свою творчість на рейки слугування пролетарській справі, опанує марксизм-ленінізм і стане союзником пролетарської літератури, або, залишаючись на позиціях дрібнобуржуазного споглядальництва, лишиться об'єктивно в таборі трубадурів класу, що відходить, а відтак і сама відійде з нею, під тиском загального наступу пролетаріату на всіх фронтах нашого будівництва, а особливо на ідеологічному. Отже, перед вами, гр. Чередниченко, стоїть завдання: коли ви не хочете лишитися в таборі, що ворожий пролетаріатові, а хоче по-справжньому перейти на пролетарські позиції, переборюйте ідеалістичний світогляд, опановуючи марксизм-ленінізм—включайтесь в практичну боротьбу пролетаріату за соціалізм. Працуйте над показом ударників, а не «патріархів». Покиньте читати «Божественну комедію», ви її вже занадто добре знаєте. Читайте «Макеевський робочий».

М. Плісцький.

ЗМІСТ ЖУРНАЛУ „МОЛОДНЯК“ ЗА 1931 РІК

(№№ 1—12, січень—грудень)

I. ПОЕЗІЯ.

- М. Шеремет. Рапорт «Молодняка» VIII Всеукраїнському з'їздові комсомолу. № 1, стор. 27.
 М. Шеремет. Щоденник бригадира (уривок з поеми). № 4, стор. 9.
 М. Шеремет. Червона присяга. № 5, ст. 34.
 М. Шеремет. Ударним стрільцям. № 9, стор. 54.
 К. Маренко. Вугільний перекоп. № 1, стор. 34.
 Микола Шпак. Робфаківський суботник. № 1, стор. 49.
 Вол. Ускач. Комсомолія співає. № 1, стор. 52.
 Ян. Лисогорко. Прорив (уривок з поеми). № 1, ст. 84.
 М. Андрущенко. Цистерни. № 1, стор. 97.
 П. Поліщук. Лист. № 1, стор. 97.
 Г. Саченко. Ремонт домни. № 2, ст. 8.
 Леонід Зимний. Героїка. № 2, ст. 11.
 В. Рижков. На штурм. № 2, ст. 13.
 А. Копштейн. Переможемо. № 2, ст. 14.
 А. Копштейн. Боротьба за піонерку. № 9, стор. 48.
 Р. Балясна. Дівчина чоботар. (З єврейськ. перек. Д. Чепурний). № 2, стор. 15.
 М. Грудницька. Червонофлотець. № 2, стор. 15.
 Надія Хоменко. Порядкую уперто свій час. № 3, ст. 62.
 Надія Хоменко. Делегатка. № 4, ст. 77.
 Надія Хоменко. 25.000 № 8, ст. 77.
 Матвій Ройтенблат. Штурмова ніч. № 3, ст. 63.
 Павло Кононенко. Бій. № 3, ст. 64.
 Павло Кононенко. Мій плян. № 3, ст. 114.
 Віктор Гудим. Коса лінія. № 3, ст. 109.
 Віктор Гудим. Розмова з командиром чоти. № 6—8, ст. 5.
 Микола Булатович. Неймовірний факт. № 4, ст. 3.
 С. Роговик. Мотор. № 4, ст. 68.
 Я. Гримайло. Уривок з роману «Дніпробуд». № 5, ст. 3.
 Я. Гримайло. Дніпробуд. № 6—7, ст. 9; № 12, ст. ...
 Дм. Надійн. Непідступна чота. № 5, ст. 8.
 Дм. Надійн. Військова молодість. № 10—11, ст. 51.
 Ст. Крижанівський. Поїзди республіки. № 5, ст. 10.
 Ст. Крижанівський. Хутір Сосонка № 6—7, ст. 3.
 Ст. Крижанівський. Слобожанщина. № 10—11, ст. 53.
 М. Скуба. Дегестанська піхотинська. № 5, ст. 12.
 М. Скуба. Дегестанська лірика. № 8, ст. 12.
 Віт. Хоменко. До штурмів. № 6—7, ст. 4.
 Ів. Вирган. Ритми робіт. № 6—7, ст. 7.
 Дм. Чепурний. Останнє слово людини не наших дум. № 8, ст. 78.
 Дм. Чепурний. Сибір № 10—11, ст. 10.
 Ів. Каляник. Продимлені дні. № 8, ст. 79.
 Василь Басок. В день відпочинку. № 9, ст. 83.
 Юхим Зоря. Поема про хлібний ешелон. № 8, ст. 90.
 В. Бобинський. Касарняна легенда. № 9, ст. 27.
 В. Бобинський. Ходить привид. № 9, ст. 31.
 Петро Лихолой. Відповідь. № 9, ст. 45.
 Л. Рувинський. Штурмова ніч. № 9, ст. 47.
 Федір Ідок. Героям домни. № 9, ст. 55.
 М. Сюндукле. Сигнал. № 9, ст. 56.
 Н. Семиволос. Майдан «А». № 10—11, ст. 47.
 Вал. Бичко. Іван Ільїч Плєшаков № 10—11, ст. 94.
 М. Олійник. Ми після всіх фронтів. № 10—11, ст. 97.
 Гідаш. А. Пісня китайської селянки. № 12, ст. 18.
 Гідаш. Хто він? № 12, ст. 20.
 Я. Гримайло. Дніпробуд. № 12, ст. 32.
 Ар. Копштейн. Гартована лірика. № 12, ст. 38.
 Затуловський. Електроварник. № 12, ст. 40.
 Ів. Каляник. Тривога. № 12, ст. 52.
 М. Білецький. На околиці каюб. № 12, ст. 53.

II. ПРОЗА.

- Анатоль Патяк. Рейд № 1, ст. 35.
 О. Грінюв. «Не фунт ізюму». № 1, ст. 53.
 Червоний козак. Хуртовина (Уривок з поеми). № 1, ст. 86.
 І. Здоровець. Спогади довічного каторжанина. № 1, ст. 98.
 І. Здоровець. Шість років у мурах ісковської каторги. № 6—7, ст. 78.

- Г. Міжон. Реконструкція (п'єса). № 2, ст. 16.
 П. Резніков. Риштування, (п'єси). № 3, ст. 19.
 Ж. Бакун. Копокіст. № 3, ст. 65.
 М. Шумило. Гравів музика. № 4, ст. 35.
 С. Костанюк. Лист з гауптвахти. № 4, ст. 69.
 І. Кречет. Записки командора Руденка. № 4, ст. 69.
 В. Дяченко. Мати. № 5, ст. 16.
 Ів. Бойко. Хліб. № 5, ст. 21.
 О. Карпеко. Вони йшли. № 5, ст. 35.
 С. Журахович. Відпустка. № 5, ст. 42.
 І. Гонімов. «Драг нах остен». № 6—7, ст. 13.
 Марко Резніков. Одна доба. № 6—7, ст. 41.
 Д. Гордієнко. Там починається комуна. № 6—7, ст. 52.

- Василь Гришко. Один з таких. № 8, ст. 11.
 Микола Хвильовий. Майбутні шахтарі. № 8, ст. 62.
 І. Кісільов. Пристава не можна турбувати. № 8, ст. 85.
 Лизавета Ткаченко. Андрій Мартинцев. № 9—10—11, ст. ст. 3, 11.
 Сара Смулянська. Дівчина з виселка. № 9, ст. 33.
 В. Рябенко. Зустріч. № 9, ст. 50.
 О. Обідний. За більшовицько-незламний, механізований. № 2, ст. 98.
 Д. Галушко. Рейд ударників. № 2, ст. 106.
 Ол. Обідний. «Кімовка». № 10—11, ст. 58.
 Н. Токунага. Штурм. № 10—11, ст. 99.
 Ів. Сліпко. Новачка. № 12, ст. 22.
 А. Шиян. Галерія. № 12, ст. 41.

III. НАРИСИ.

- М. Трублаїні. Навздотін за Седовим. № 4, ст. 78.
 А. Гербут. Подоріж під землею. № 5, ст. 53.
 Мих. Лазаренко. Народження змінно-зустрічного. № 6—7, ст. 111.
- І. Кісільов. Парова лазня. № 8, ст. 87.
 Ема-Мауус. Біля білої птиці. № 12, ст. 55.
 Прокоф'єв. На березі Дністра. № 12, ст. 58.

IV. ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ.

- І. Микитенко. Пролетарська література України на інтернаціональному фронті. № 1, ст. 113.
 Б. Коваленко. Відповідальне завдання. № 2, ст. 85.
 Б. Коваленко. За більшовизацію ВОАППу № 6—7, ст. 146.
 Р. Мурашка. Боротьба проти націонал-демократичних лицарів у білоруській літературі. № 3, ст. 115.
 Евг. Адельгейм. Крива романтики. № 3, ст. 129.
 К. Давид. Рік тому помер В. В. Маяковський. № 4, ст. 5.
- А. Клочья. «Енергія» Ст. Крижанівського. № 4, ст. 116.
 А. Клочья. У наступ. № 8, 9, ст. ст. 105, 70.
 Д. Сокаль. Рознощик буржуазної ідеології. № 6—7, ст. 157.
 О. Корнійчук. Творча метода української радянської кінематографії. № 9, ст. 57.
 А. Грунт. Резерви підійшли. № 9, ст. 84.
 Мошума. Пролетарська література Японії. № 10—11, ст. 122.
 І. Воробйов, Г. Проценко. Про одну послугу марксо-ленінському шевченкознавству. № 12, ст. 70.

V. ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ СТАТТІ.

- О. Бойченко. На фронтах п'ятирічки, № 1 ст. 3.
 О. Бойченко. На фронтах п'ятирічки. № 2, ст. 3.
 Вас. Мускін. Вивершимо реконструкцію вищої й середньої школи № 4, ст. 98.
 П. Єсельсон. До підсумків пленуму ЦК ЛКСМУ № 5, ст. 73.
 Іван Бориславський. Українське шкільництво під Польщею (листи з Львова, №№ 5, 6-7, ст. ст. 85, 133).
- Ів. Воробйов. За ленінську філософію № 8, ст. 94.
 С. Косіор. Комсомол і молодь стають за вирішальну силу на виробництві № 10-11, ст. 3.
 О. Косарев. Оволодіти висотами культури і літератури. № 10-11, ст. 6.
 Й. В. Сталін. Про деякі питання історії більшовизму. № 12, ст. 3.
 За велике більшовицьке мистецтво. № 12, ст. 12.

VI. ПОСТАНОВИ, РЕЗОЛЮЦІЇ ТА РЕДАКЦІЙНІ СТАТТІ.

- Піднести роботу «Молодняка» на рівень завдань соціалістичного будівництва (редакційна ст.) № 3, ст. 3.
 Резолюція ЦК ЛКСМУ на доповідь ЦБ «Молодняка» № 3, ст. 5.
 Резолюція поширеного засідання Цент-
- рального Бюро «Молодняк» № 3, ст. 11.
 Збільшити питому вагу комсомолу в боротьбі за велике мистецтво більшовизму (ред. ст.) № 8, ст. 3.
 До підсумків першого року (ред. ст.) № 9, ст. 102.
 На вищі щаблі (ред. ст.) № 12, ст. 60.

VII. ОГЛЯДИ.

- П. Колісник. Київ «Молодняк» на новому етапі № 9 ст. 106.
 Ю. Дикштейн. Херсон—«Молодняк» у боротьбі за напівістество. № 9 ст. 110.

Ол. Сирота. Шляхами зміцнення і творчого піднесення № 9, ст. 113.

І. Бейлінов. Дніпропетровський «Молодняк» рапортус. № 9, ст. 116.

О. Обідний. На передових позиціях № 9, ст. 118.

Ю. Костюк. До підсумків річної роботи № 9, ст. 120.

Н. Видащенко. Літгрупа «Молодняк» тол-тавців залізничників. № 9, ст. 122.

Тодось Берунь. За якість у темпах № 9, ст. 126.

VIII. BLOC-NOTES «МОЛОДНЯКА»

Nestor. Незвичайне нерозуміння № 4, ст. 125.

Ів. Юрченко. Без керма і вітрил № 5, ст. 94.

К. Давид. Проти марксистуватих приват-доцентів. № 6—7, ст. 172.

Гр. Михайлович. «А ЛІМ перевидає». № 8, ст. 124.

Рец. Бригада. (Ів. Ткаченко, Л. Чернець, Ів. Юрченко). Викрити рештки ідеології нацдемівщини. № 8, ст. 126.

Ів. Юрченко. Апологет малахійства. № 10-11, ст. 130.

Яр. Нацдемівський прорив у мистецтво-знавстві. № 10-11, ст. 135.

IX. ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА.

І. Лішановський. У боротьбі за білорусь-ке напостовство. Ухвалення секретаріату ХМК АКСМУ у питанні про культурне об-слуговування української людности Казакста-ну. Всеукраїнська нарада ЛОЧАФ'у. Лист до редакції Ів. Гончаренка. № 1, ст. ст. 139-143.

«Пролітфронт» визнав свої помилки і самоликвідувався. № 2, ст. 122. Заява про вступ до ВУСПП'у. № 2, ст. 125. Від сек-ретаріату ВУСПП'у. № 2, ст. 125. Херсон-ський «Молодняк» на засівкампанії. № 2, ст. 125.

Падалка. Мистецтво в боротьбі за вико-нання постанов партії та уряду. № 2, ст. 127.

Консолідація сил української пролетліте-ратури. № 3, ст. 139.

Літрапорт письменників Всеукраїнському З'їздові рад. № 3, ст. 140. Вечір творчости поета Ст. Крижанівського. № 3, ст. 141.

Конференція «Молодняк» Запоріжжя - Дніпропетровську. № 3, ст. 142.

Резолюція Секретаріату Бел. АПП'у з 1-ХІІ—30 р. № 3, ст. 143.

Поширене засідання ЦБ «Молодняка» № 3, ст. 144.

Комсомол про «Молодняк» № 4, ст. 130. Відгуки з місць на резолюцію ЦК АКСМУ.

№ 4, ст. 130. Про літгруппи з назвою «Мо-лодняк». № 4, ст. 132. До п'ятилітнього юві-лею «Молодняка». № 4, ст. 132. Під гас-лом творчої мобілізації. № 4, ст. 133. По-станова бюро комуністичної фракції ВУСПП'у від 19-IV. 1931 р. № 5, ст. 120.

Другий пленум ВУСПП — «Забой». № 5, ст. 121. Перший звіт харківських ударників, прозиваних до літератури. № 5, ст. 122. Білоуська нацдемівщина на куль-турному та літературному феоонтах № 5, ст. 123. Показати кояїні її героїв. № 5, ст. 124. В ЦБ «Молодняка» № 5, ст. 124. Резолю-ція зборів Харківської групи «Молодняк» з 25 квітня 1931 р. № 5, ст. 124. Пам'ят-ник В. Блакитному. № 5, ст. 125. Дваліять років літературної діяльності Дем'яна Бед-

ного. № 5, ст. 125. Максим Горький при-був до СРСР. № 5, ст. 126. Плян роботи Харківської групи «Молодняк». № 5, ст. 126. У Києві організовано філію ФОРП'у. № 5, ст. 126.

Перша всеукраїнська нарада ударників со-ціалістичних ланів, що закликані до літе-ратури та поширенні пленум ЦБ «Паут». № 6-7, ст. 188. Рапорт літературної гру-пи «Трактор» першому Всесоюзному з'їз-дові спілки робітників землеробських рад-госпів. № 6-7, ст. 189. До робітників-удар-ників землеробських радгоспів. № 6-7, ст. 190. У Харківському ТРОМ'і. № 6-7, ст. 190. Літгурток на Полтавському ПРЗ. № 6-7, ст. 191. Постанова бюро ЦК АКСМУ про Первомайського. № 6-7, ст. 192. Лист до редакції т. Бойка. № 6—7, ст. 192.

Пленум пролетарських письменників Ра-дянського Союзу. № 8, ст. 146. Ухвала секретаріату ВУСПП'у в справі відозви РАПП'у та дальшої роботи письменників—членів ВУСПП. № 8, ст. 146. Вседонбасів-ський звіт робітників-ударників покликаних до літератури. № 8, ст. 146. Дніпропет-ровське—ВУСПП. № 8, ст. 146. Альманах «Забой». № 8, ст. 147. Новий журнал. № 8, ст. 147. Буларська секція ВУСПП'у. № 8, ст. 147.

Кінопромисловість у 3-му вирішальному. № 8, ст. 147. 15 комсомольських кіно. № 8, ст. 148. Пеоша Всеукраїнська кінона-рада при ЦК АКСМУ. № 8, ст. 149. Юві-лей «Комуніста» № 8, ст. 149. До СРСР прибув Бернард Шов. № 8, ст. 150. Аме-рика. № 8, ст. 150. Германія. № 8, ст. 151.

Рапорт Польської секції «Молодняк» Все-українському з'їздові польських пролетар-ських письменників. № 9, ст. 123. Створі-мо «художню історію заводів», № 10-11, ст. 151.

Лист тов. Сталіна і завдання ВОАПІ. № 12, ст. 80. Другий поширений пленум ВУСПП № 12, ст. 82. Про завдання жере-будови ВУСПП. № 12, ст. 83.

X. СЕРЕД КНИЖОК ТА ЖУРНАЛІВ.

Олена Журлива. «Багряний світ». Г. Гельфандбейн. № 1, ст. 136.

Н. Щербина. «Годин буднів» Г. Г. № 1,

Кость Гордієнко. «Повість ваймита»—Ст. Король. № 2, ст. 119.

«Шнябай Галоп» (А. Любченко «Ворог

Художня масова бібліотека). В. Рябенко. № 2, ст. 120.

«Вутілля на-гора», уложив Ст. Крижанівський—Г. Г. № 3, ст. 136.

М. Тардов. «Шанці» О. Кін. № 3, ст. 136. Дніпровський І. «Анатема» — Ів. Оришевич. № 3, ст. 137.

Г. Гельфандбейн. Тупцювання на місці. № 4, ст. 134. Ів. Бойко. «Чумчирик» — А. Грунт. № 4, ст. 139.

Іван Ле. «Поza килимами»—Г. П. № 4, ст. 142.

В. Коваль. «Жнива» Ст. Пан. № 4, ст. 143.

Д. Галушко. «Перший раз на чоті»—Ст. Пан. № 4, ст. 144.

Літературно - мистецький альманах «На чатах»—Ст. Пан. № 4, ст. 144.

Г. Гельфандбейн. Література на службі оборони країни. № 5, ст. 107.

Чії землі парують?—Ол. Гришин. № 5, ст. 113.

Фелікс Фульмо. «Щоденник румунського салдата». Рец. бригада: Ів. Ткаченко, Л. Чернець, Ів. Юрченко. № 5, ст. 114.

Д. Заянчківський. «Біданівські школярі».—Ст. Король. № 5, ст. 115.

Гр. Бабенко. «Шляхи бурхливим»—С. К. № 5, ст. 116.

Наталя Забіла. «Тракторобуд»—Г. Проценко. № 6-7, ст. 182.

Гордій Коцюба. — «Бронзові люди». — З. Краян. № 6-7, ст. 184.

Анотації сектору ідеологічного дослідження української книжкової палати. № 6-7, ст. 186.

Лінією катастрофи — рец. бригада (Ів. Юрченко, Ів. Ткаченко, Л. Чернець) № 8, ст. 135.

К. Гордієнко. «Повість про комуну». — Гр. Михайлович. № 8, ст. 140.

«Там де починалася Польща» роман Даниеля—М. Базилівський. № 8, ст. 141.

Анотації сектору ідеологічного дослідження української книжкової палати. № 8, ст. 144.

Навіть не червона халтура.—Яр. № 10-11, ст. 138.

Яків Качура. «Ольга»—Г. П. № 10-11, ст. 141.

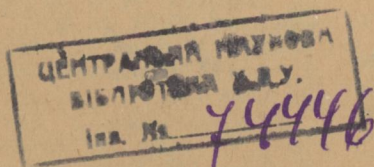
Теодор Орісію. «Перемога».—В. Рябенко. № 10-11, ст. 143.

Ех, Докіє Гуменна, д'куди котишся? — Юр. Громадський. № 10-11, ст. 146.

Молодняківська периферія Вол. Горяїв. № 10-11, ст. 147.

Я. Гримайло. «Комуна».—Гр. Михайлович. № 12, ст. 87.

Г. Чередниченко. «Жужіль».—М. Плісецький. № 12, ст. 88.

З М І С Т

Стор.

І. В. Сталін — Про деякі питання історії більшовизму	3
За велике більшовицьке мистецтво	12
Анатоль Гідаш — Пісня китайської селянки	18
Анатоль Гідаш — Хто він?	20
Ів. Сліпко — Новачка	22
Я. Гримайло — Дніпробуд	32
Ар. Кошштейн — Гартована лірика	38
Затуловський — Електрозварник	40
А. Шиян — Галерія	41
Ів. Каляніник — Тривога	52
М. Білецький — На околиці клюб	53
Ема-Мацус А. — Біля білої птиці	55
Прехофьев — На березі Дністра	58
На вищі шаблі	60
І. Воробйов, Г. Проценко — Про одну послугу марксоленінському Шевченкознавству	71

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА: Лист т. Сталіна і завдання
ВОАП. Другий поширений пленум ради ВУСПП'у.
Про завдання перебудови ВУСПП'у . . . . . 81—87

СЕРЕД КНИЖОК ТА ЖУРНАЛІВ: Я. Гримайло „Комуна“ — Гр. Михайлович. В. Чередниченко. „Жузіяль“ — М. Плісєдзький 88—92

Зміст журналу за 1931 рік . . . . . —93